

BARNELOVEN § 71
OFFENTLIG UTMÅLING AV UNDERHOLDSBIDRAGET

Redegjørelse og vurdering
av nye regler for beregning av grunnlaget og fradragene
for barnebidrag i barneloven § 71

Økte rettigheter og reduserte plikter for far?

Kandidatnr:

Veileder: Peter Lødrup

Leveringsfrist: 25.04.05

Til sammen X* ord

(* se regelverk på www.jus.uio.no/studier/undervisning/spesialoppgave/)

04.03.2005

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	BEGREPER	2
1.2	RETTSKILDER	2
1.3	DISPOSISJON	3
<u>2</u>	<u>DE LEGE LATA</u>	<u>4</u>
2.1	TIDLIGERE LOVGIVNING ("PROSENTMODELL")	4
2.2	NY LOVGIVNING ("KOSTNADSMODELL")	5
2.2.1	UNDERHOLDSKOSTNAD	6
2.2.2	BIDRAGSBYRDEN DELES ETTER FORELDRENE'S INNTEKT	7
2.2.3	EVNE TIL Å BETALE BIDRAG	8
2.2.4	FRADRAG FOR SAMVÆR	8
2.2.5	TABELLER	9
2.3	FORARBEIDER	11
2.3.1	KOSTNADER SOM GRUNNLAG FOR BIDRAG	12
2.3.2	BEGGE FORELDRENE'S INNTEKT TELLER MED VED BIDRAGSFASTSETTELSEN	14
2.3.3	PRØVING AV BIDRAG MOT BIDRAGSPLIKTIGES BIDRAGSEVNE	15
2.3.4	FRADRAG FOR SAMVÆR	17
2.4	NORDISK BIDRAGSLOVGIVNING	19
2.4.1	ULIKE UTREGNINGSMODELLER	19
2.4.2	FORELDRENE'S UNDERHOLDSPLIKT	20
2.4.3	EVNE TIL Å BETALE BIDRAG	21
2.4.4	BETYDNINGEN AV SAMVÆR	22
2.5	SKATT	24
2.5.1	EN ORIENTERING OM ENDRINGENE	24
2.5.2	ET LITE EKSEMPEL	25
<u>3</u>	<u>DE LEGE FERENDA</u>	<u>26</u>
3.1	DRØFTELSE AV PÅSTAND: FAR HAR FÅTT ØKTE RETTIGHETER OG REDUSERTE PLIKTER	26

3.2	REGLENE I PRAKSIS (TO ENKLE EKSEMPLER)	26
3.3	SAMMENLIGNING AV GAMLE OG NYE BIDRAGSLOVGIVNING	29
3.3.1	FRA FARS LEVESTANDARD TIL BARNETS BEHOV	29
3.3.2	FRA FARS INNTEKT TIL BEGGES INNTEKT	30
3.3.3	FRA PLIKT TIL EVNE	31
3.3.4	FRA BYRDE TIL FRADRAG	32
3.3.5	KONKLUSJON	33
3.4	VURDERING AV INTENSJONER I FORARBEIDENE	34
3.4.1	FORMÅLET	35
3.4.2	FORUTBEREGNLIGHET OG LIKHET	37
3.4.3	KONKRET OG PRAKTISK	38
3.4.4	BARNELOVENS ORDLYD	40
3.4.5	RETTSREGLENES INNVIRKNING PÅ SAMFUNNSFORHOLDENE	41
3.4.6	SAMFUNNSFORHOLDENES INNVIRKNING PÅ RETTEN	43
3.4.7	KONKLUSJON	44
3.5	SAMMENLIGNING MED NORDISK BIDRAGSLOVGIVNING	44
3.5.1	ULIKE MODELLER FOR BEREGNING AV BIDRAG	44
3.5.2	HVEM DEKKER BIDRAGET?	45
3.5.3	BLIR BIDRAGSEVNEN VURDERT HOS BEGGE FORELDRE?	45
3.5.4	BETYDNINGEN AV SAMVÆR	45
3.5.5	KONKLUSJON	47
4	KONKLUSJON	48
<hr/>		
	KILDEHENVISNINGER	49
<hr/>		

1 Innledning

Foreldrene har en felles underholdsplikt for barna under samlivet, og denne plikten består også etter at samlivet er opphørt, jfr. barneloven¹ §§ 66 og 67. Plikten varer til barnet er 18 år, jfr. barneloven § 68. Foreldrene står fritt til å avtale bidraget seg imellom, jfr barneloven § 70. Barneloven kommer bare inn ved offentlig fastsettelse, men kan også være en veiledning for private avtaler. Bestemmelsen for offentlig utmåling av bidrag finner vi i barneloven § 71. Reglene i den tidligere og nye barneloven er nokså like, bortsett fra at man nå har fått mer utførlige regler for utregning av barnebidrag i barneloven § 71.

Det har opp gjennom tidene vært diskusjoner om hvordan regelverket for fastsettelse av dette bidraget skulle være, først og fremst for at det skulle oppleves rettferdig av både bidragsmottaker og bidragspliktige. Man tok tidligere blant annet ikke hensyn til bidragsmottakers inntekt, bare bidragspliktiges. I den nye kostnadsmodellen skal også bidragsmottakers inntekt medregnes. En annen vesentlig endring er at skattereglene for mottatt og betalt bidrag er blitt fjernet. Tidligere ble bidraget bidragsmottakerne mottok skattlagt, mens bidragspliktige fikk fradrag for det han betalte i barnebidrag.

Den gamle utregningsmodellen ble kritisert fordi man fant den for morsorientert.

I den nye modellen har en nå imidlertid hevdet at de nye barnebidragsreglene har blitt mer farsorienterte, ved at man har gitt økte rettigheter og reduserte plikter for far.

Min hensikt med oppgaven er derfor å belyse hvorvidt det har skjedd en åpenbar fokusendring; fra mor til far; om far har fått økte rettigheter og reduserte plikter på bekostning av mor og barnet.

---

¹ Lov om barn og foreldre (barneloven) av 20.juni 2003

1.1 Begreper

I forbindelse med omlegging av bidragsreglene har det oppstått noen nye begreper innenfor bidragslovgivingen. Den gamle modellen for utregning av bidrag kalles ”prosentmodellen”, da den tok utgangspunkt i at bidrag skulle betales av en fast prosent av den bidragspliktiges inntekt. Den nye modellen for utregning av bidrag kalles ”kostnadsmodellen” da den tar utgangspunkt i faste underholdskostnader for barn.

Vi har også i denne nye modellen fått innført begrepet ”bidragsevne”(betalingsevne), som betyr evnen bidragspliktige har til å betale bidrag.

For ordens skyld velger jeg i oppgaven å kalle bidragspliktige for far og bidragsmottager for mor når dette faller naturlig, da dette er realiteten for de fleste.

1.2 Rettskilder

Den relevante lov er barneloven² med endringer³, som har regler om barnebidrag, og forskriftene til denne loven som vil ha stor betydning her, noe som jeg vil vise senere i oppgaven. Forarbeidene⁴ vil også ha en betydelig vekt ved tolkning og anvendelse av ny lovgivning. I tillegg vil rettsoppfatninger i juridisk litteratur⁵ være en relevant rettskildefaktor.

---

² Lov om barn og foreldre(barneloven) av 8.april 1981.

³ Lov om barn og foreldre(barneloven) av 8.april 1981 med endringer i lov av 20.juni 2003

⁴ Høringsnotat (1999) og Proposisjonen(2000-2001) Da jeg ikke har tilgang til originalversjonene av forarbeidene, men bare til lovdata, vil jeg dessverre ikke ha sidehenvisninger.

⁵ Eckhoff(2000)

Mathiesen(1997)

Eckhoff(1998)

Agell(2003)

Smith(2004)

Risanger(2003)

Holgersen, Gudrun. *Barnebidrag og inntektsevne*: Festskrift til Peter Lødrup. Oslo, 2002, s.339-

1.3 Disposisjon

Oppgaven er delt i to deler. Først redegjør jeg i de lege lata delen for den gamle og nye lovgivning om barnebidrag, endringen i forarbeidene, nordisk lovgivning på feltet, og til slutt litt om endringen i skattereglene.

I de lege ferenda delen drøfter jeg påstanden om at far har fått økt rettigheter og reduserte plikter på bekostning av mor og barn. Først ser jeg på hvordan reglene vil slå ut i praksis. Deretter foretar jeg en drøftelse av denne påstanden med utgangspunkt i en sammenligning av gamle og nye lovregler. Deretter drøfter jeg hva som har vært høringsinstansenes og departementets intensjoner i forarbeidene, før jeg til slutt foretar en drøftelse av denne påstanden med utgangspunkt i en sammenligning med de andre nordiske lands bidragsregler.

2 DE LEGE LATA

2.1 Tidligere lovgivning ("Prosentmodell")

Tidligere ble bidraget fastsatt etter en fast prosentsats av fars inntekt.

Barneloven hadde regler om hvordan underholdsbidraget til barn skulle fastsettes.

§54⁶. Korleis fostringstilskotet vert fastsett.

Foreldra kan gjere avtale om fostringstilskot til barnet. Dersom dei vil avtale eit mindre tilskot enn minstesummen etter lov av 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven) §5 første stykket, må dei ikkje avtale eit lågare tilskot enn etter dei satsane som er fastsette av departementet i medhald av sjuande stykket.

Dersom dei ikkje vert samde, kan kvar av dei krevje at tilskotsfuten² tek avgjerd om tilskotet. Dette kan dei gjere jamvel om dei opphavleg har gjort avtale om tilskotet.

Spørsmålet skal likevel avgjerast av domstolane

.....

Dersom foreldra ikkje lever saman når barnet vert født, og dei ikkje har gjort avtale om tilskotet, skal tilskotsfuten² av eige tiltak fastsetje fostringstilskot til barnet.

---

⁶ www.lovdatab.no

Forskriften⁷ gav nærmere regler om hvordan bidraget skulle fastsettes. For ett barn skulle bidraget fastsettes til 11 prosent av inntekten, til to barn 18 prosent, og til tre barn 24 prosent, og til fire eller flere barn 28 prosent; jfr forskrift § 2. Bidraget skulle uansett ikke overstige fem ganger forskottsbeløpet pr. måned pr. barn. Samtidig skulle bidraget regnes etter skjønn dersom bidraget ble lavere enn forskottssatsen, jfr. forskrift § 4 b. Man skulle ved utregningen regne med alle barn som den bidragspliktige hadde fostringsplikt for.

Løpende bidrag skulle betales fra den bidragspliktiges personinntekt, medregna den del av positive netto kapitalinntekt som overstiger kr. 10.000,- pr år.

Når foreldrene tidligere ikke levde sammen med barnet skulle den ene eller begge betale et fast pengetilskott, jfr. barnelova § 52, 1. ledd.

Forskriften § 2 sa at løpende bidrag skulle regnes ut fra den bidragspliktige sin personinntekt, medregnet den del av den positive netto kapitalinntekter som overstiger kr. 10.000,- pr år.

Tidligere hadde man ikke regler i barneloven som sa noe om en eventuell vurdering av bidragspliktiges bidragsevne. Selv om begge foreldre skulle sørge for fostringsplikten etter evne og givnad, etter barneloven § 51, var det likevel ingen vurdering av bidragspliktiges bidragsevne. Bidragsplikten skulle imidlertid ikke overstige en maks prosentsats på 28 prosent.

Forskriften hadde imidlertid regler om når bidraget skulle regnes etter skjønn. Forskrift § 4 hadde regler om at bidrag kunne skjønnsfastsettes.

Tidligere hadde man ingen lovregler om at utgifter i forbindelse med samvær skulle føre til fradrag i bidraget, men det var fastsatt i forskriftene at bidraget kunne skjønnsfastsettes dersom foreldra hadde delt den faktiske omsorgen for barnet/barna, jfr. forskrift § 4f.

2.2 Ny lovgivning ("Kostnadsmodell")

De nye reglene om barnebidrag kom inn i barneloven 20. juni 2003, og her er det omfattende endringer når det gjelder utregningen av barnebidrag, jfr. barneloven § 71.

---

⁷ Forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot av 1. mai 1989

§71⁸. Offentleg utmåling av fostringstilskot

Tilskotsfuten skal fastsetje tilskotet slik at fastsette utlegg til forsyting av barnet (underholdskostnadene) vert delte mellom foreldra etter storleiken på inntekta deira. Tilskotet skal likevel ikkje fastsetjast til eit høgare tilskot enn at tilskotspliktige har att fastsette midlar til eige underhald mv. (bidragsevnevurderinga). Tilskotet skal som hovudregel reduserast for skriftleg avtalt eller offentlig fastsett samvær. Har foreldra avtala delt bustad etter lova §36 , gjeld særskilte reglar.

Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om utmåling av fostringstilskot etter lova her.

2.2.1 Underholdskostnad

Selve den offentlige utmålingsregelen står i barnelova § 71, og her er det vesentlige endringer i forhold til tidligere. Her heter det seg at bidraget skal beregnes ut fra fastsatte utlegg (underholdskostnad), som skal deles mellom foreldra etter størrelsen på inntekten deres. Samt at man også skal ta hensyn til bidragsevnen og samværet.

Forskriftene⁹ er også betydelig endret. Bidraget skal ikke lenger beregnes ut fra en fast prosentsats av den bidragspliktiges inntekt, men fastsettes ut fra underholdskostnaden, jfr. forskriften § 2. Bidraget skal også beregnes ut fra forholdet mellom foreldra og barnet sine inntekter. Her vil vi nå se på hva som danner grunnlaget for bidraget, som er underholdskostnaden, og hva denne inneholder. Denne kostnaden omfatter forbruksutgifter, boutgifter og utgifter til barnetilsyn; jfr forskrift § 3. Litt om reglene her: Forbruksutgiftene skal videre deles inn i tre aldersgrupper; fra 0-5 år, 6-10 år, og 11-18 år, og beregnes ut fra SIFO¹⁰ sitt standardbudsjett. Er barnet over 18 år skal underholdskostnaden settes til aldersgruppa 11- 18 år. Bokostnadene for barnet skal regnes ut fra SSB¹¹ sine forbruksundersøkelser med utgangspunkt i gjennomsnittlig faktisk forbruk. Kostnaden skal være lik for alle barn uansett hvor de bor, og den utgjør differansen mellom bokostnadene for enslige uten barn og enslige med barn. Utgiftene til barnetilsyn skal fastsettes ut fra om bidragsmottaker mottar 64 prosent stønad til barnetilsyn etter folketrygdloven § 15-11. Om en ikke mottar stønad til barnetilsyn skal

---

⁸ www.lovdatab.no

⁹ Forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot av 15. januar 2003

¹⁰ Statens institutt for forbruksforskning

¹¹ Statistisk sentralbyrå

det fastsettes etter faktiske utgifter opp til en fastsatt sats redusert for mellom anna fordelten av foreldrefradrag i inntekt. Man skal også bare ta med utgifter til barnetilsyn etter fjerde skoleår når bidragsmottaker mottar stønad til tilsyn etter folketrygdlova § 15-11. Det skal også settes ulike beløp for heltids – og deltidstilsyn. Kostnadene skal beregnes ut fra SSB sine foreldrebetalingundersøkelser medregnet stønad til barnetilsyn og foreldrefradrag i inntekten. Til fradrag i de samlede kostnader kommer også mottatt barnetrygd.

2.2.2 Bidragsbyrden deles etter foreldrenes inntekt

I den nye barnelova § 71 har man bestemmelsen om at begge foreldres inntekt skal fordeles forholdsmessig til dekking av underholdskostnaden.

Forskrift § 4 sier at inntekten til begge foreldre skal settes til personinntekt, medrekna den delen av positive netto kapitalinntekter som overstiger kr. 10.000 pr år.

Bidragsmottaker skal legge til sin inntekt: kontantstøtte for bidragsbarnet, utvida barnetrygd, eller ekstra barnetrygd, eller ekstra småbarnstillegg. Det samme gjelder den fastsatte fordelten av fradrag i skatteklasser 1 og 2. Den skal settes til 28 prosent av differansen mellom skatteklasser 1 og 2. Skattefordelen skal settes til halvparten når inntekta til bidragsmottakeren er i grenseområdet for når skatteplikt skal utløses. Det skal ikke tas hensyn til toppskatt ved fastsettelsen.

Ved delt bosted skal ytelsene legges til grunn i hver av foreldrenes inntekt som bidragsmottaker slik de er fordelte.

Inntekten skal fastsettes etter skjønn når en part ikke legger fram etterspurt dokumentasjon, eller dersom det er grunn til å tro at parten holder tilbake opplysninger som kan ha noe å si for avgjørelsen. Det samme gjelder når en part er uten inntekt, eller inntekten er vesentlig lavere enn det han eller hun burde oppnå ut fra utdanning og evner, uten at parten kan gi en rimelig grunn til at han eller hun ikke har inntekt eller at inntekta ikke er høyere. Inntekta blir ikke regna for å være vesentlig lavere dersom en part har en inntekt som er opp til 20 prosent lavere enn det han eller hun ellers burde kunne oppnå.

2.2.3 Evne til å betale bidrag

Nå er det fastsatt i barneloven § 71 at bidraget ikke skal fastsettes høyere enn at bidragspliktige har igjen midler til eget underhold m.v (bidragsevnevurdering).

De nye forskriftene har også utførlige regler her.

Forskrift § 6 sier at nå skal man vurdere hvor mye bidragspliktige kan betale, det skal tas hensyn til at den bidragspliktiges har igjen fastsatte midler til eget underhold og boutgifter, til skatt og til underhold av egne barn som en bor sammen med.

Når det gjelder eget underhold og boutgifter skal det være en fast sats for enslige og en for samboende/gifte. Satsene blir regulert årlig i samsvar med endringene i konsumprisindeksen fra Statistisk sentralbyrå. Ved større endringer i SIFO sitt standardbudsjett for forbruksutgifter skal satsene vurderes på nytt(sammenlignes og vedlikeholdes)

Midler til underhold av egne barn skal utregnes gjennomsnittlig fra § 3 i denne forskriften, men reduseres til det halve. Samme sats skal nyttes for alle barn. Ved delt bosted skal underholdskostnaden reduseres til ¼.

Man skal også ta med en skattevurdering etter følgende regler: skatt på alminnelig inntekt (28%) trygdeavgift(7,8%), minstebidrag (20% maks kr. 32600) og personfradrag (klasse 1:25000, klasse 2: 50000,-).

2.2.4 Fradrag for samvær

Barneloven § 71 har også bestemmelser om fradrag for samvær.

Mer utfyllende regler finner vi i den nye forskriften § 9 der det heter at skriftlig avtalt og offentlig fastsatt samvær kommer som hovedregel til fradrag i bidraget utregnet etter §1 til §7 i forskriften.

Skiller mellom samværsavtaler uten og med tvangskraft. For samværsavtaler uten tvangskraft gjelder ikke regelen om fradrag i bidraget dersom bidragsmottakeren hevder at den bidragspliktige ikke følger opp avtalen og den bidragspliktige ikke klart beviser at han kommer inn under samværsklassen. For offentlige fastsatte samvær og rettsforlik gjelder ikke ovennevnte regelen dersom bidragsmottaker klart beviser at avgjørelsen ikke kan legges til grunn for fradraget.

Blir disse unntaksreglene gjort gjeldende blir det ikke gitt noe samværsfradrag med mindre den som får medhold etter andre ledd skriftlig stadfester at det blir praktisert samvær etter ei lavere samværsklasse.

Samværet deles inn i fire samværsklasser. Fradraget skal gis som et fast kronebeløp avhengig av den samværsklasse den bidragspliktige kommer inn under, og alderen til barnet. Fradraget er fastsatt med utgangspunkt i kostnadene i § 3 andre stykke i denne forskriften. Kronefradraget omfatter utgifter til mat, drikke, helse- og hygieneartikler, lek og fritid og transportutgifter.

Som hovedregel skal man telle netter for å finne ut hvilken samværsklasse den bidragspliktige kommer inn under pr. måned. Samværsklasse 1: 2-3 netter, klasse 2: 4-8 netter, klasse 3: 9-13 netter, klasse 4: 14- 15.

Kan ikke hovedregelen benyttes og den bidragspliktige har minst to dager samvær i måneden, skal det telles dager, og slik at dagen blir delt inn i fire. Den bidragspliktige kommer i disse tilfellene inn under klasse 1.

2.2.5 Tabeller

Her gis en oversikt over grunnlagstallene for utregning av underholdsbidraget.¹² Disse grunnlagstallene blir endret hvert år.

Underholdskostnad etter §3 (kroner per måned)

Underholdskostnaden som skal fordeles mellom foreldrene, utgjør kostnader minus barnetrygd.

Forbruksutgifter og boutgifter

Alderen til barnet	0-5	6-10	11 år
	år	år	og mer

Forbruksutgifter	2.830	3.760	4.940
Boutgifter	800	800	800

Utgifter til barnetilsyn når bidragsmottager mottar stønad til barnetilsyn fra folketrygden

	64 prosent stønad
--	-------------------

¹² Forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot av 15.januar 2003. Vedlegg: Grunnlagstal for utrekning av fostringstilskot.

Heiltidsbarnehage	560
Deltid, park, SFO	220

Fradrag

Den til en hver tid fastsatte barnetrygd.

Den bidragspliktige sin del av underholdskostnaden etter §2

Den bidragspliktige sin del av foreldra og barnet sine samla inntekter { Ibp/ (Ibp + Ibm + Ibb) }	Den bidragspliktige sin del av underholdskostnaden
---	--

0,000-0,249	1/6
0,250-0,416	2/6
0,417-0,583	3/6
0,584-0,750	4/6
0,751-1,000	5/6

Bidragsevne etter §6 (kroner per måned).

Midler til eget underhold og boutgifter

	Enslige	Gifte/ samboende
Midla til eget underhold	6.565	5.558
Boutgifter	4.761	2.826

Midler til underhold av egne barn i egen husstand

Barnet har en bustad	Barnet har delt bustad
----------------------	------------------------

1.840	920
-------	-----

Skattebelastningen i bidragsevnevurderingen skal settes til 28 prosent og trygdeavgifta til 7,8 prosent. Minstefradraget og personfradraget skal regnes inn.

Samværsfradrag etter §9 (kroner per måned)

Alderen til barnet	0-5 år	6-10 år	11 år og mer
--------------------	-----------	------------	-----------------

Ikke samvær/ samvær mindre enn samværsklasse 1	0	0	0
Samværsklasse 1 (2-3 netter eller 2 eller flere dager per måned)	170	230	315
Samværsklasse 2 (4-8 netter per måned)	565	755	1.035
Samværsklasse 3 (9-13 netter per måned)	790	1.055	1.445
Samværsklasse 4 (14-15 netter per måned)	990	1.320	1.815

2.3 Forarbeider

Jeg vil her fortløpende ta for meg noen momenter som har fremkommet under de ulike stegene i forarbeidene fra høringsnotatet¹³ til proposisjonen¹⁴.

2.3.1 Kostnader som grunnlag for bidrag

Departementet fastholdt sitt syn i proposisjonen som i høringsnotatet at ved offentlig fastsettelse skulle faste kostnadsrammer benyttes, dette av praktiske og tidsmessige hensyn, og det ikke skulle kunne foretas individuelle beregninger. Dette sikrer også hensynet til forutberegnelighet og likhet. Dette understreker også bidragspliktens formål; som er forsørging av barna.

Noen høringsinstanser i proposisjonen mente imidlertid i utgangspunktet at det ikke var bra å bruke kostnader som utgangspunkt for bidragsfastsettelse, og at bidraget fortsatt burde fastsettes i prosent av den bidragspliktiges inntekt. Det ble sagt at det var uheldig å fravike prinsippet om at bidraget øker med økende inntekt, da barnet ikke ville følge med på bidragspliktiges levestandard. Behovet for å sikre barn del i den bidragspliktiges levestandard ville bli svekket. Det ble også pekt på at det å ta utgangspunkt i kostnader medfører at barnet fremstilles som en ”fastsatt pris”. Høringsinstansene fant også at dette ikke stemte med virkeligheten, og at man da heller burde hatt graderte underholdskostnader etter inntekt. Det var derimot et mer positivt syn hos høringsinstansene i høringsnotatet som mente at denne modellen var den mest rettferdige da den tok utgangspunkt i de faste kostnadene ved å forsørge barn. Her mente en høringsinstans at modellen også møtte barnas krav til likeverdighet. Det ble også fra høringsinstansens i høringsnotatet påpekt at modellen var mer publikumsvennlig. Men modellen ble også av enkelte kritisert fordi den var for komplisert, og at det var uheldig at alle barn ble vurdert etter et felles kostnadsnivå. En høringsinstans i høringsnotatet mente også at kostnadene inndelt i faste sjabloner burde være minimumssatser og ikke maksimumssatser

Ved å komme fram til et bidrag som varierer etter barnets behov i ulike aldersgrupper, vil bidragsfastsettelsen være mer presis i forhold til å sikre barnet en rimelig forsørgelse.

---

¹³Høringsnotat (1999) Forslag til endringer i barnebidragsregelverket, forskotteringsordningen m.v.

¹⁴Ot.prp. nr 43 (2000-2001) Om lov om endringer i barnelova, forskotteringsloven og i enkelte andre lover (nye regler for beregning av barnebidrag m.m.)

Departementet hevdet i proposisjonen at ved å bruke kvoteinndelinger for barn ut fra alder, vil bidragsfastsettelsen være mer presis i forhold til forsørgelse.

Departementet hadde tidligere i høringsnotatet trukket fram at en slik bidragsfastsettelse ville medføre at konflikter om hvilke utgifter som skulle medtas ble unngått. En høringsinstans i proposisjonen mente at det var bra at sammenhengen mellom behov og bidrag ble klargjort i større grad enn de tidligere reglene la opp til.

At bidragsmålingen blir bedre begrunnet og konkretisert kan også styrke bidragspliktiges betalingsvilje, ble det hevdet av departementet i proposisjonen. Dette synet har også tidligere blitt fremholdt av departementet i høringsnotatet der det blant annet blir gitt uttrykk for at begge foreldre skal være med på å sørge for barnet økonomisk, og at dette står klart i barnelovens paragrafer. Departementet ser da også det uheldige i at man fram til nå kun har konsentrert seg om at bidragspliktige skulle dekke bidraget. En høringsinstans i proposisjonen mente at SIFO sin kostnadsmodell bare burde vise minimumssatsene, og at bidraget fortsatt burde bli beregnet etter en fast prosentsats. Det ble også sagt at det burde være minimumssatser hvis sjabloner skulle benyttes. Enkelte høringsinstanser i høringsnotatet mente også en slik ideell modell for beregning av bidrag ville øke betalingsviljen. Her ble det også fremholdt at modellen var den mest rettferdige, da den tok utgangspunkt i kostnadene ved å forsørge barn.

Departementet sa i både proposisjonen og i høringsnotatet at denne modellen i utgangspunktet ville være en konkret og praktisk rettesnor for fastsettelse av bidrag både der bidraget fastsettes av privat avtale og av det offentlige.

Departementet mente i proposisjonen at det vil være lite hensiktsmessig å ha en underholdskostnad som varierer med foreldrenes samlede inntekt.

Departementet mente at man ikke bør la underholdskostnaden variere med foreldrenes samlede inntekter, da dette vil være lite hensiktsmessig når foreldrene lever i atskilte husholdninger. Differensierte underholdskostnader vil også være kompliserende, og stride mot behovet for ytterligere forenkling.

En høringsinstans i proposisjonen mente imidlertid det motsatte at det var uheldig å bruke kostnader som utgangspunkt for bidragsfastsettelse, og at bidraget burde fastsettes i prosent av den bidragspliktiges inntekt. Høringsinstansen mente at det var uheldig å fravike prinsippet om at bidraget øker med økende inntekt, da barnet ikke ville følge med på bidragspliktiges levestandard. Behovet for å sikre barn del i den bidragspliktiges levestandard ville bli svekket. Det ble også pekt på at det å ta utgangspunkt i kostnader medfører at barnet fremstilles som en "fastsatt pris". En

høringsinstans i proposisjonen mente derfor at det burde legges inn tilleggssatser i forhold til bidragspliktige med høy inntekt. En høringsinstans i høringsnotatet mente også at det ville være ganske sannsynlig at barna med rike foreldre vil kunne delta på flere aktiviteter og få flere leker og utstyr enn barn av fattige foreldre, slik at utgiftene vil variere med foreldrenes inntektsforhold.

2.3.2 Begge foreldres inntekt teller med ved bidragsfastsettelsen

Departementet mente i proposisjonen at bidraget skulle fastsettes ved at underholdskostnaden skulle fordeles mellom foreldrenes etter deres inntekter. Etter departementets oppfatning gir dette en prinsipiell rimelig løsning i tråd med barnelovens ordlyd. Departementet hadde tidligere i høringsnotatet hatt det samme syn, der man sa at dette også medførte at den av foreldrene med sterkest økonomi bidrar mer til barnets underhold enn en med svak økonomi. Høringsinstansene i proposisjonen hadde også et positivt syn på at begge foreldre skulle være med på å dekke underholdskostnaden.

Departementet sitt syn i proposisjonen var at det ikke var et alternativ å fastsette bidrag uten å ta hensyn til verken fars eller mors inntektsforhold. Men at hensynet til å redusere konfliktpotensialet veide så tungt at man ønsket å styrke stabiliteten rundt bidragsfastsettelsen. Departementet foreslo derfor en mer avrundet og robust utforming av prinsippet om forholdsmessig fordeling av underholdskostnadene. En høringsinstans hadde ingen prinsipielle motforestillinger til at begge foreldres inntekt skal telle med, påpekte imidlertid at forslaget vil gi en helt annen involvering mellom partenes økonomi, og at partene vil gå hverandre etter i økonomien på en uheldig måte. En høringsinstans etterlyste bedre mekanismer for å hindre at noen sluttet i arbeid for å velte bidragsbyrden over på den andre. Og foreslo enten at det innføres et tak på hvor stor andel av barnets underholdskostnad hver av foreldrene pålegges å dekke, eller et garantert minstebeløp uavhengig av inntekt. Samtidig må det være foreldre som velger å jobbe mindre for å få mer tid til barna.

Departementet i proposisjonen vurderte det slik at bidragsreglene bør gjenspeile at barnets behov for midler til underhold vil ha sammenheng med bidragsmottakers inntekt. Ved å legge begge foreldres inntekt til grunn ved bidragsfastsettelsen, tas i større grad høyde for helheten i den økonomiske situasjonen for barnet. Departementet viser også til likestillingen som de mener har kommet langt både med hensyn til

forsørgelsesplikter og fordeling av omsorgsarbeid. Her viser de til barnetilsynsordninger og foreldrerettigheter i arbeidslivet som har vært med på å legge forholdene til rette for denne utviklingen. Et flertall av høringsinstansene i høringsnotatet støttet også forslaget om at begge foreldrenes inntekter skulle medregnes når bidraget skulle utregnes. Det var imidlertid også noen kritiske røster til inntektsvurderingen; da en høringsinstans for eksempel mente at inntektsbegrepet burde være nettoinntekt fratrukket renter til studielån. En annen høringsinstans i høringsnotatet mente også at bidragsmottakerens inntekt ikke burde trekkes inn, da man ikke tok hensyn til den innsats som bidragsmottager ytte. Den var vanskelig å måle i kroner og øre, men legger beslag på fritid og også på andre områder. Flere av høringsinstansene påpekte også at man må se nærmere på de konsekvenser dette vil ha for aleneforeldre, og at disse ikke blir forverret. Enkelte høringsinstanser i høringsnotatet har også sagt at dette vill slå uheldig ut for enslige mødre; stride mot ”arbeidslinja” for enslige mødre.

2.3.3 Prøving av bidrag mot bidragspliktiges bidragsevne

Departementet anså både i høringsnotatet og i proposisjonen det som viktig at bidragspliktige i forbindelse med bidragsevnevurderingen får rett til å sette av et beløp til egne barn i egen husstand før bidrag fastsettes. Departementet ser det også slik at bidraget ikke bør settes så høyt at bidragspliktige får problemer med å forsørge seg selv.

Departementet pekte i høringsnotatet på at de som etter den gamle ordningen så vidt kom over inntektsgrensen for minstebidraget kunne ha vanskeligheter med å betale bidraget, og at disse nå ville få det bedre med en ny betalingsevnevurdering. Man kritiserte og fant at det hadde uheldige konsekvenser at det gamle systemet først foretok en skjønsmessig vurdering av betalingsevnen på innkreivingsstadiet etter dekningsloven. Det ble sagt at bidragspliktige da ville opparbeide seg bidragsgjeld, og at denne ville være vanskelig å inndrive.

En høringsinstans hadde allerede i høringsnotatet ment at betalingsevnevurdering ville være et meget fornuftig forslag som ville gjøre det lettere å forholde seg til reglene i tvangsfullbyrdelsesloven og dekningsloven i forhold til bidragsreglene. Det ble også hevdet at reglene om betalingsevnevurdering var gode og praktiske. Det ble sagt at en kostnadsmodell var mer robust for endringer mht dette, samt at de bidragspliktige da også ville få mer motivasjon til å øke sin inntekt.

Høringsinstansene mente at det ikke ville løse problemet å heve inntektsgrensen for skjønnsfastsettelse ved lav inntekt. De mente at betalingsevnen også var avhengig av andre faktorer; som boutgifter og barn i egen husstand., og de mente at det derfor ville være rimelig og nødvendig at man derfor burde innføre en betalingsevnevurdering ved bidragsfastsettelsen. En slik betalingsevnevurdering ville fange opp de fleste tilfellene der det skulle være behov for unntaksregler. En høringsinstans syntes i proposisjonen det var bra at bidragspliktige uten betalingsevne eller med svært lav inntekt får betalingslette i forhold til dagens ordning, da dette også vil kunne bidra til å dempe konfliktnivået mellom foreldrene. Dette vil også komme barna til gode. Og de bidragspliktige vil kunne se sine barn oftere, og også få et bedre kvalitativt innhold under samværet.

En høringsinstans i proposisjonen anså det også slik at det var bra å lette bidragsbyrden for de med dårligst økonomi, og å unngå at det påløper bidragsgjeld som ofte ikke vil kunne inndrives.

Høringsinstansen mente også at det burde innføres tilpasninger slik at bidragene ble lempet for bidragspliktige med inntekt like over grensen for fritak etter betalingsevnevurderingen.

En høringsinstans var her negativ til at bidragsmottakere ikke skulle få en betalingsevnevurdering på linje med bidragspliktige. Disse pekte imidlertid på at departementet hadde vurdert dette og kommet til at det ville slå særlig hardt ut for de bidragspliktige med lave inntekter, men full betalingsevne, og derfor ikke kunne anbefales. Det ble videre pekt i proposisjonen på det samme som ble sagt i høringsnotatet; at flere bidragsmottakere ville få forskottet pga lav inntekt hos bidragspliktige eller fordi bidragspliktige fikk fradrag for samvær. Man pekte også på at mange bidragsmottagere også i dag kun får forskott fordi bidraget ikke kan inndrives.

En høringsinstans mente i høringsnotatet at denne nye modellen for betalingsevnevurdering ikke løste noen av de grunnleggende problemene mht dårlig økonomi, og at dette fattigdomsproblemet ikke kunne løses ved å overføre fra far til mor. De mente at den gamle prosentmodellen sikret de bidragspliktige bedre, der det avgjøres ved skjønn om inntekten er lav. På den annen side mente også en høringsinstans her at man må være varsom med at far kan opprettholde et høyt utgiftsnivå på bekostning av bidragsbetalingen. Mor mente høringsinstansen, ville ikke få den samme vurderingen av sin økonomi, selv om hun nå også skal være med å dekke underholdskostnaden. De var derfor også engstelig for at dette ville gå utover barna. En

høringsinstans mente i proposisjonen at denne betalingsevnevurderingen hadde tatt mer hensyn til far enn til barna. Når man ikke tok hensyn til mors utgifter i samme grad så ville barna kunne bli skadelidende.

Departementet gikk videre med det samme synet de hadde i høringsnotatet i proposisjonen om at også bidragsmottakere har blitt tilstrekkelig tilgodesett ved forskotteringsloven, og det blir også fremhevet at fjerning av skatteforpliktelsene har bedret bidragsmottakers økonomi. Departementet hadde i høringsnotatet fremlagt det syn at har bidragspliktige lav inntekt vil imidlertid flere bidragsmottakere enn i dag bare ha krav på uavkortet forskott, fordi betalingsevneterskelen hos bidragspliktige foreslås å ligge noe høyere. Fradrag for samvær kan også gjøre at bidragsmottakere har krav på lavere bidrag enn i dag, og at de bare har krav på forskottet. Det er imidlertid også bidragsmottakere som etter den gamle modellen bare vil får utbetalt forskottet fordi bidraget for tiden ikke kan inndrives, jf. dekningsloven § 2-7.

Departementet var både i høringsnotatet og i proposisjonen opptatt av at de barna som hadde det vanskelig ikke økonomisk skulle komme dårligere ut enn tidligere. Departementet ville også ta hensyn til de barna som bor sammen med en forelder med lav inntekt ved å innføre ny forskotteringsordning. Man ville også at bidragsmottakere(forskottsmottagere) som etter en sjablonmessig betalingsevnevurdering ikke har betalingsevne til å dekke eget underhold, og hele forskottsbarnets underholdskostnad, skal gis rett til uavkortet forskott med dagens sats på vegne av barnet. Det var et ønske å unngå at enkelte barn faller utenfor.

2.3.4 Fradrag for samvær

Departementet anså både i høringsnotater og i proposisjonen det som viktig at man fikk en endring i regelverket om samvær, da bidragspliktige tidligere både dekket sitt eget samvær og samværet hos bidragsmottaker. Departementet pekte videre på i proposisjonen at også bidragspliktige med lav inntekt vil få det lettere mht samvær når det blir gitt fradrag for samvær, da noen tidligere, som kjent, så seg nødt til å prioritere bidrag fremfor samvær.

Høringsinstans anså i både høringsnotatet og i proposisjonen det som vesentlig at foreldre blir gitt mulighet til utprøving av ulike samværsavtaler, og at man ikke føler seg tvunget til å etablere varige samværsavtaler for tidlig. Departementet påpekte også i

høringsnotatet at når de gamle bidragsreglene blir sett på som urimelige så vil også dette kunne virke negativt inn på foreldresamarbeidet og øke konfliktnivået og dette ville kunne skape problemer ved inngåelsen av samværsavtaler. Imidlertid anså departementet dette for å høre til unntakene.

Noen høringsinstanser mente at samværskostnadene var satt for lavt, og at det særlig var boutgiftene hos begge som burde vurderes nærmere.

En høringsinstans i proposisjonen var bekymret for at samværsfradraget kunne medføre konflikter mellom foreldrene som ville gå utover barna, og man var også redd for at økonomisk motivering ville bli en utilsiktet konsekvens, særlig der det aldri har eksistert en fast avtale om samvær. De så det også slik at mange bidragsmottakere ville få lavere bidrag enn etter den gamle modellen. Høringsinstansene ville også ha et minstesamvær, slik at det ikke ble foretatt noe fradrag under dette.

En høringsinstans var her også bekymret for at fradraget for samværet ville gi barna dårlig samvittighet om de visste at det fikk økonomiske konsekvenser for foreldrene.

Tidligere hadde en høringsinstans gjennom sin krise og rådgivningstelefon for menn erfart at det kunne det være vanskelig å ha samvær, da fars økonomiske situasjon etter barnefordelingen gjorde det vanskelig. En høringsinstans mente videre i høringsnotatet at en bidragsordning som tar hensyn til begge foreldre vil gi begge foreldre et incitament til å ta aktivt del i omsorgen. Dette vil være bra for begge foreldre.

Man anså at også at fradrag for samvær ville oppmuntre til samvær som ville samsvare med barnas behov slik at de ville bli bedre ivaretatt.

En høringsinstans mente i høringsnotatet at enkelte bidragspliktige kunne bruke slike ordninger til å redusere bidrag.

Noen høringsinstanser mente her også at slike fradrag for samvær ville sette økonomiske hensyn foran barna. Noen pekte også på at det å redusere bidraget for barna kunne ramme disse økonomisk, og ramme disse der faktisk samvær avviker fra det avtalte.

Departementet så det slik i proposisjonen at bidragsmottakere som ikke hadde evne til å dekke eget eller barnets underhold skulle ha krav på forskott.

Bidragsmottakere som mottar overgangsstønning vil ikke lenger betale skatt, og videre vil bidragsmottakere i skatteposisjon oppnå en gevinst som følge av de foreslåtte endringene i skattereglene. Bidragsmottakere med store forsørgelsesutgifter eller lav

egen inntekt vil etter den nye modellen ofte motta et høyere bidrag enn tidligere, selv der bidragspliktige har samvær.

2.4 Nordisk bidragslovgivning¹⁵

Lovreglene i de nordiske land er nokså like, mens forskriftene er forskjellige.

2.4.1 Ulike utregningsmodeller

Også i Finland er det kvoteinndeling av underholdskostnaden som bidraget skal beregnes ut fra. Denne er imidlertid mer skjønnsmessig enn den norske, og betegnes da også ”skjønnsmessig kvoteinndeling”. Bidraget kan som i Norge fastsettes i avtale mellom foreldrene, men avtalen skal i Finland godkjennes av en sosialnemnd. Dersom foreldrene ikke blir enige om en avtale kan domstolene avgjøre saken på grunnlag av de individuelle omstendigheter i den enkelte sak, der løsningene skal være rettferdige og skjønnsmessige rimelige. I Norge er det trygdekontoret som avgjør bidragsaker om foreldrene ikke blir enige seg imellom. Domstolene i Finland vil legge stor vekt på barnets behov, og deretter hver av foreldrenes evne til å dekke denne kostnaden.

I Sverige finner man omtrent samme beregningsgrunnlag som i Norge. Beregningsgrunnlaget er en matematisk beregnet kvoteinndeling; der utgangspunktet er barnets behov for underholdsbidrag. Som i Norge har man aldersdifferensierte sjabloner. Denne underholdskostnaden skal omfatte alle vanlige levekostnader, men her er det også mulig å legge til individuelle ekstrakostnader. Dette kan være til for eksempel barnetilsyn eller medisinkostnader. Det har man ikke i Norge. I Sverige som i Norge dekker hver av foreldrene sin andel av underholdskostnaden.

I Danmark spillet barnets individuelle behov ingen rolle, og bidraget er det samme uansett barnets alder. Det er barnets ”tarv” bidraget skal beregnes ut fra, og i prinsippet er det bidragspliktiges sin inntekt bidraget skal beregnes fra, og som er pålagt bidragsbyrden. Det kan imidlertid tas individuelle hensyn til bidragspliktige sin økonomiske situasjon, for eksempel om han har mange barn, og om bidragsmottaker har

---

¹⁵ Agell (2003) s. 240-363

høy inntekt. I utgangspunktet virker dette å være nokså likt de gamle norske bidragsreglene, der far betalte bidrag ut fra sin inntekt, og det ikke var noen aldersdifferensiering mht bidragsbeløp. Om ingen av foreldrene har inntekt vil bidraget beregnes ut fra et normalbidrag der de bor. Normalbidraget består av et grunnbeløp og et tillegg.

Island har samme prinsipp for fastsetting av bidrag som de danske regler. Det foretas heller ikke her individuelle vurderinger av barns behov, men barnet kan likevel ha rett på forhøyet bidrag om barnets behov eller foreldrenes inntekt tilsier det. Det kan også tas hensyn til bidragsmottakers inntekt, og om bidragspliktige har dårlig økonomi, for eksempel en syk ektefelle.

2.4.2 Foreldrenes underholdsplikt

I Finland betaler begge foreldre bidrag etter sine inntektsforhold.

Også i Sverige skal begge foreldre være med på å dekke underholdskostnaden for barnet. Dette fremkommer imidlertid ikke direkte i loven, slik som i Norge. I Sverige blir det først foretatt en vurdering av barnets behov og deretter blir det foretatt en forholdsmessig vurdering av begge foreldres inntekt hvor mye hver av dem skal dekke av underholdskostnaden. Har den bidragspliktige særs god inntekt kan det betales et standardtillegg.

I Danmark er det som sagt tidligere først og fremst far som skal dekke bidragsbyrden. Har den bidragspliktige særs god inntekt kan barnet være berettiget et standardtillegg. Også bidragsmottakers inntekt skal imidlertid vurderes.

Som nevnt tidligere er reglene på Island lik de danske.

2.4.3 Evne til å betale bidrag

Det ser ut som om begge foreldrenes inntektsevne skal vurderes i Finland, og der man da vurderer dette ut fra foreldrenes alder, arbeidsevner og deres muligheter til å delta i forsørgingen. I Norge har man et krav om minst 80 prosent arbeid, men det er ingen aldersvurdering av muligheten til å bidra med midler via jobb.

I Sverige skal det foretas en bidragsevnevurdering av både bidragspliktige og bidragsmottager. Den bidragspliktige kan få beregnet et beløp ikke bare for seg selv, men også for en hjemmевærende ektefelle eller samboer. Dette gjelder imidlertid bare for samboere som har barn sammen. Selv om det ikke fremgår direkte i loven, beregnes et likedan beløp for den av foreldrene barnet bor med, og som altså betegnes bidragsmottager. Dette beløpet innbefatter "alle vanlige levekostnader", satt til et normalbeløp. Dette beløpet kan imidlertid reduseres eller økes etter hvorvidt man har ekstra høye eller lave levekostnader, for eksempel til henholdsvis sykdom eller ekstremt lave levekostnader.

I Danmark har man en meget streng bidragsevnevurdering, og det er som sagt bare far som i prinsippet skal betale bidrag. Det skal svært mye til for at dette ansvaret skal lempes, det skal være en snever unntaksregel, og bare i særlige situasjoner. For eksempel at den bidragspliktige bor i et annet land, eller har lav inntekt.

Man ser det imidlertid som lite heldig om bidragspliktige opparbeider seg bidragsgjeld, og at det offentlige belastes med inndrivning uten resultat. Om far ikke har evner til å betale bidrag, og får betalingsproblemer kan dette løses ved at det gis gjeldssanering, ettergivelse og annet. Bidragsmottagers inntekt skal også vurderes, og kan medføre lavere underholdsbidrag enn normalbidraget. Ekteskap eller samboerforhold med en ny partner på den bidragspliktiges side burde derimot som utgangspunkt ikke påvirke eller redusere underholdsbidraget. Likevel burde det være mulig å ta hensyn til ekteskap eller samboere "der på markant måte har forringet bidragspliktiges bidragsevne", for eksempel i tilfelle der den nye ektefelle eller samboer har flere barn og er uten forsørgerevne. Dette er snevre unntaksregler og man bør ikke redusere bidraget til under normalbidraget. Er begge foreldre ubemidlede fastsettes bidraget i alminnelighet det for barnets oppholdssted til enhver tid gjeldende normalbidrag.

Reglene for bidragsevnevurdering på Island er like de danske. Det skal imidlertid være en skjønnsmessig og det skal kunne tas individuelle hensyn der både bidragspliktige og bidragsmottagers økonomiske forhold vurderes.

Både i Finland og i Sverige foretar man en bidragsevnevurdering av begge foreldre.

2.4.4 Betydningen av samvær

De finske lover legger egentlig ikke opp til at samværsfradrag skal tas med ved fastsettelsen av bidraget, men det legges likevel opp til at det i praksis kan skje.

Det foreligger imidlertid egentlig allerede et samværsfradrag i underholdskostnaden.

Om samværsfradrag foreligger eksplisitt vil dette være avtaler der det spesifiseres hvilke kostnader den bidragspliktige skal stå for. Det kan for eksempel være et visst ansvarsområde eller visse utgiftsposter, som for eksempel til fritidsaktiviteter. Da det ikke finnes noen regler for hvordan uoverensstemmelser mellom avtalt og faktisk samvær skal behandles så vil de finske domstoler ha vanskelig for å avgjøre slike saker. I praksis ser det likevel ut til at samvær blir vurdert, og det finnes også eksempler på at man har fått etterbetalt om man har betalt for mye i bidrag.

I Sverige er det anledning til å gjøre fradragsavtale for planlagt samvær ved fastsettelsen av bidraget, men hovedreglen og utgangspunktet er at det blir gitt fradrag etter avtalt samvær. I svensk rett finnes det ikke noe krav om en skriftlig avtale eller domsavgjørelse på samvær for at det skal kunne tas i betraktning. Avdrag regnes pr. kalenderdøgn, altså fra kl.00.00 – 24.00.

Man kan som sagt allerede ved bidragsfastsettelsen avtale at den bidragspliktige dekker barnets kostnader under samværet, noe som reduserer bidraget tilsvarende. I svensk rett er utgangspunktet at bidraget anser å dekke de kostnader omsorgen for barnet fører med seg. Det er likevel ikke alltid dette stemmer. I Sverige vil den som har barnet fast få kompensasjon for de faste kostnader barnet har, dette kan være for eksempel bokostnader, da det ikke gis fullt fradrag for den tiden barnet er hos bidragspliktige. Det er imidlertid svært sparsommelige empiriske undersøkelser av hvordan barnets kostnader faktisk dekkes i de saker der foreldrene ikke bor sammen. En slik klarlegging av hvordan kostnadene faktisk foreligger skulle gjøre det mulig å

vurdere i hvilken utstrekning samværsfradraget lik de her beskrevne sjablonmetodene faktisk leder til rimelige resultat.

Den svenske ordningen har blitt kritisert blant annet fordi avdragsretten "slår blindt" gjennom at avdraget er fiksert til en viss kvotedel av underholdsbidraget pr. dag og direkte knyttet til bidragets størrelse. Er bidraget fastsatt til et stort beløp blir avdraget stort, ved lavere bidrag blir bidraget mindre, og i de tilfelle der bidragspliktige ikke evner å gi bidrag kan noen kompensasjon for samvær ikke gis, tross i at behovet her er størst. På motsatt side rammes boforeldre i varierende grad av avdragsretten. Jo lavere inntekt boforeldren har i forhold til den andre av foreldrene, desto høyere blir bidraget og dermed det avdrag som avgjøres ved samvær. Boforeldrenes faste kostnader for barnet er likevel det samme, uberørt av samværsforeldrenes inntekter.

Hovedregelen i Sverige er altså at samværsfradraget gis etter at samværet er utøvd. Men en kan også avtale samværsfradrag på forhånd, såkalt nettoavtale. Ordningen fremstår imidlertid ikke som ukomplisert å administrere og kan antas innbyde til disputer mellom foreldrene om i hvilken utstrekning samvær faktisk har vært utøvd, og dermed om hvilket avdrag som skal gjøres. Når et utøvet samvær ikke er i overensstemmelse med det som legges til grunn for nettoavtale, finnes ikke noen særskilte omprøvningsmuligheter, da må man lage seg nye avtaler.

I Danmark er kostnadene for såkalt normalt samvær medtatt i grunnmodellen for fastsettelsen av bidraget. Det blir derfor sjeldent tatt hensyn til planlagte eller enkelttilfeller som avviker fra dette. I praksis forekommer likevel at hensyn tas til særskilt omfattende samvær, når spørsmålet er om bidraget skal forhøyes med ett prosentpoeng.

Banelovsutvalget har foreslått at det innføres en uttrykkelig mulighet for å avgjøre særskilt omfattende samvær i disse tilfelle. Utgangspunktet er alminnelig samvær; dvs. annenhver helg, en hverdag i uken, to uker om sommeren, annenhver vinterferie, og tre dager ved jul og påske. Et slikt samvær kommer til å omfatte 90–100 dager pr år. Med særskilt omfattende samvær anses et samvær som overstiger 110-120 dager pr. år. Samvær som ikke overstiger et slikt nivå anses være normalt samvær, og dette tar man utgangspunkt i ved fastsettelsen av bidraget. Ellers kan samværet fastsettes etter en skjønnsmessig vurdering i det enkelte tilfelle. Det er forventet at Civilerettsdirektoratet kommer med nye forskrifter her.

I dansk rett foreslås samme løsning som i den finske rett, at bidragets størrelse avgjøres i det enkelte tilfelle. Det danske forslaget går ut på at man skal se hvem som

faktisk har betalt kostnadene for barnet. Fordelen med en s nn metode er at man lettere kan kompensere for de faktiske utgiftene man har hatt, istedenfor at kostnadene blir fastsatt etter sjabloner. Samtidig innebærer metoden at fastsettelsen av bidraget blir komplisert når det gjelder å finne ut av hvem som har betalt hva.

I det danske forslaget vedr. fastsettelsen av samv rskostnadene foreslås at den av foreldrene som vil ha en endring av bidraget, og som viser til forandringer i samværet, skal kunne vende seg til "statsamtet" om det er spørsmål om vesentlige forandringer i oppfatningen av samværet.

Rettstilstanden på Island synes være den samme som i Danmark. Den islandske barneloven savner uttrykkelig bestemmelser om betydningen av samvær ved fastsettelsen av bidrag. Det burde likevel enda være mulig å ta hensyn til i alle fall mer omfattende samvær. Etersom loven nylig trådte i kraft er det ikke så mye praksis om dette enn .

2.5 Skatt

Reglene om fradrag for betalt bidrag, og skatt av mottatt bidrag er nå endret.

2.5.1 En orientering om endringene

Etter gamle skatteregler var betalt bidrag fradragsberettiget for bidragspliktige mens mottatt bidrag var skattepliktig for bidragsmottaker. Skattereglene kan tidligere sies å ha bidratt til en viss grad av subsidiering av oppløste familier, fordi de fradragene som ble gitt bidragspliktige samlet sett utgjorde et større beløp enn skatteinntektene på de mottatte bidrag.

Skattereglene ble endret i samband med de nye bidragsreglene.

Far har derfor ikke lenger den fordel som skattefradraget tidligere gav han.

Mor vil nå få utbetalt fullt bidrag av det far innbetaler.

Departementet mener nå at fors rgelsesutgiftene hos både oppløste og "vanlige" familier bør likestilles skattemessig. Dette medfører at utgiftene ved å forsørge barn beskattes likt, og det enten utgiftene påløper som bidrag eller husholdningsgifter.

Dette vil også medføre en forenkling av bidragsfastsettelsen etter kostnadsmodellen.

For bidragspliktige vil denne endringen i skattereglene kompenseres av at løpende bidrag reduseres etter nye regler. Bidragspliktige med lav inntekt blir også ivaretatt ved betalingsevnevurderinger. På den annen side vil en oppheving av fradragsretten føre til ytterligere økonomisk belastning (tilsvarende 28 prosent av betalt bidrag) Dette vil da særlig gjelde når bidragspliktige og bidragsmottaker har lav inntekt, og hvor bidragspliktige har lite samvær. Barnet vil da ha behov for et større beløp fra bidragspliktige.

Bidragsmottaker vil få skattelette tilsvarende skattesatsen på bidraget. Noen bidragsmottakere har imidlertid en så lav inntekt at de ikke betaler skatt, og da vil denne skatteopphevelsen ikke få noen virkning. Disse vil imidlertid gjerne få forhøyet bidraget.

2.5.2 Et lite eksempel

En bidragspliktig kunne tidligere få 50 prosent skattefradrag for betalt bidrag, mens bidragsmottager gjerne betalte 20 prosent skatt av det mottatte bidrag. Dette medførte at staten satte igjen med en skattemessig disfavør på 30 prosent. Dersom for eksempel bidragspliktige har en inntekt på brutto kr. 300.000, og betalte 11 prosent i bidrag for ett barn, ville dette gi kr. 2750 pr måned i bidrag. Av dette fikk han så igjen 50 prosent i skattefradrag, dvs. kr. 1375. Bidragsmottager betalte kanskje 20 prosent skatt av det mottatte bidrag. Her ville det blitt kr. 550, netto gevinst i bidrag ville da bli kr 2200. Staten ville da sitte igjen med et nettotap på kr. 825. Disse skattemessige tallene kan selvsagt gi ulike resultater, men dette gir likevel en pekepinn på hvordan de skattemessige reglene slo ut tidligere.

Nå vil verken bidragsmottager eller bidragspliktig ha noen skattemessige regler å forholde seg til. Dette rammer imidlertid far hardest som nå ikke lenger vil få skattefradrag. Staten vil da følgelig heller ikke sitte igjen med noe skattemessig nettotap.

3 DE LEGE FERENDA

3.1 Drøftelse av påstand: far har fått økte rettigheter og reduserte plikter

I samband med de nye reglene for beregning av barnebidrag har det blitt hevdet at reglene nå har gitt far økte rettigheter og reduserte plikter. Jeg vil nå drøfte holdbarheten av denne påstanden, og foretar en fortløpende drøftelse etter de ulike rettskildedefaktorene; lovtekst, forarbeider og utenlandsk rett. Først to eksempler for å vise hvordan reglene fungerer i praksis.

3.2 Reglene i praksis (to enkle eksempler)

Eksempel 1:

Far har en brutto inntekt på kr. 400.000,- pr år, og mor har en brutto inntekt på kr. 175.000 pr år. Barnet er tre år og går i fulltidsbarnehage. Far har samvær 12 dager pr måned. Far bor alene og har ingen barn i husstanden. For enkelthetsskyld er ikke trygdeavgift(7,8 prosent), minstebidrag (20 prosent maks kr. 32600) og personfradrag(klasse 1:25000, klasse 2: 50000,-) medregnet. Mor skal i tillegg ha med barnetrygd for et barn ekstra på kr. 926,- pr måned, som blir kr. pr 11.112,- år i sitt inntektsgrunnlag. Sum mors inntekt blir da kr. 186.112,-.

Gamle regler:

Far betaler 11 prosent i bidrag av en inntekt på brutto 400.000,-. Dette blir kr 44.000 pr år, og kr 3667,- pr måned i bidrag. Far vil da sitte igjen etter netto inntekt fratrukket skatt (28 prosent) på kr. 24.000,-, trukket fra bidrag blir netto disponibelt pr måned: kr. 20.333,-.

Mor vil da ha disponibelt pr måned etter skatt(28 prosent) kr. 10.500,-. Tar vi med ekstra barnetrygd på kr. 926,-, vil hun sitte igjen med 11.426,-.

Nye regler:

Når barnet er tre år vil underholdskostnaden fastsatt etter de faste satsene pr. måned være kr 3.630,- Heltidsbarnehagekostnaden skal da legges til med kr. 560. Sum underholdskostnad for barnet blir da kr. 4.190,- pr. måned.

For å beregne hvor stor andel hver av foreldrene skal dekke må en ta den enes inntekt, her fars inntekt og dele den på summen av begge foreldres inntekt. Dette blir $400.000/586.112=0,68$ som gir en andel på 4/6. Far skal da betale 4/6 andel av denne kostnaden, og mor 2/6. Far skal da betale kr. 2.793 og mor kr. 1.397.

Far skal også få sin bidragsevne vurdert. Etter faste satser skal han ha en fast underholdskostnad på kr. 6.565,- pr. måned og boutgifter på kr. 4.761,-. Sum fradrag for livsoppholdsutgifter blir da kr. 11.326,-. Han får fradrag etter samværsklasse 3 da han har samvær 12 dager i måneden. Dette gir et fradrag på kr. 790,- pr. måned, Sum totalt fradrag blir da kr. 12.116,-.

Bidragsevne finner vi ved å trekke fradragene minus samværsfradrag fra hans netto inntekt; dvs. kr 11.326,- fra kr. 24.000,- som gir en disponibel inntekt ved bidragsevnevurderingen på kr. 12.674,-. Han har derfor full bidragsevne.

Far vil imidlertid reelt sett ha en samlet disponibel inntekt på kr. 24.000,-.

Mor skal betale kr. 1.397,- i bidrag og sitter da igjen med netto kr. 10.029,-. Her blir det ikke foretatt noen bidragsevnevurdering. Om dette var blitt gjort ville hun etter gjeldende regler ikke hatt bidragsevne.

Eksempel 2:

Far har en brutto inntekt på kr. 175.000,- pr år, og mor har en brutto inntekt på kr. 400.000 pr år, samt her medregnet barnetrygd på kr. 11.112,- pr. år. Sum mors inntekt er kr. 411.112,-pr. år. Barnet er tre år og går i fulltidsbarnehage. Far har samvær 12 dager pr. måned. Far bor alene og har ingen barn i husstanden. For enkelthets skyld blir ikke trygdeavgift(7,8 prosent) minstebidrag (20 prosent maks kr. 32600) og personfradrag(klasse 1:25000, klasse 2: 50000,-) medregnet.

Gamle regler:

Far vil da betale bidrag etter 11 prosent av bruttoinntekt som gir kr. 19.250 pr. år og kr. 1604,- pr. måned. Far vil da ha disponibelt etter skatt (28 prosent) kr. 10.500, og etter bidrag kr. 9.103,- i måneden. Mor vil ha netto disponibelt i måneden etter skatt (28 prosent), medregnet barnetrygd kr. 24.926,-. Hun vil imidlertid også dekke det løpende underhold.

Nye regler:

Etter de nye reglene vil barnets samlede underholdskostnader være på kr. 4.190,-. Far skal da dekke 2/6 av denne underholdskostnaden. Dette er fremkommet ved at hans inntekt er delt på foreldrenes samlede inntekt; dvs. $\text{kr. } 175.000 / 586.112, - \text{ kr.} = 0,30 = 2/6$. Far skal da betale kr. 1.397,- og mor kr. 2.793,-.

Også her må en undersøke om far har bidragsevne. Fars samlede fradrag før samvær blir som før på kr. 11.326,-. Hans netto inntekt er på 10.500,-, og dette gir en disponibel inntekt på minus kr. 826,-. Han har derfor ikke bidragsevne. Mor må da dekke hele underholdskostnaden på kr. 4.190,-, samt det løpende underhold. Hennes disponible netto inntekt pr. måned blir da kr. 20.736,-.

Konklusjon: Eksempel 1 viser at det her ikke er så stor forskjell på hva en sitter igjen med og hva en må betale i bidrag etter en sammenligning av de gamle og nye bidragsregler når far tjener mest. Far har fått rett til å holde igjen visse utgifter til seg selv, og dermed fått økt sine rettigheter. I dette eksemplet gjorde det derimot ikke så mye utslag. Snur vi på regnestykket, eksempel 2, (mor tjener mest) ser vi at far ikke har bidragsevne, og slipper da å dekke sin andel av underholdskostnaden, og sitter således igjen med en større livsoppholdssats enn mor i eksempel 1. Hadde far hatt barn i egen husstand som enten bodde hos han fast eller delvis så hadde han også fått fradrag for dette. Fradraget for samvær er etter min mening heller ikke så stort at dette trolig vil gi særlig økt motivasjonslyst til å ha samvær. (Og i så fall kan en spørre seg om det bare dreier seg om økonomiske motiver) Fedre kan opprettholde sin levestandard, og jobbe så mye de vil, uten at dette får noen konsekvenser for bidraget. Mor som har den daglige omsorgen har ikke denne anledningen, og får heller ikke fradrag. Mor får barnetrygd

for ett barn ekstra, men dette er likevel ikke et så stort beløp som fradragene far får. Far har derfor fått en økt rettighet etter denne modellen som mor ikke har.

3.3 Sammenligning av gamle og nye bidragslovgivning

3.3.1 Fra fars levestandard til barnets behov

Bidraget skal nå ikke lenger utregnes med utgangspunkt i fars inntekt, men med utgangspunkt i en fastsatt underholdskostnad for barn i ulike aldersgrupper. For far medfører dette en redusert plikt til å la barnet følge sin inntektsutvikling og levestandard. For mor kan det bety en økt plikt, da begge foreldres inntekt nå skal vurderes i forhold til bidraget, og i og med hun også dekker det løpende underholdet. Den av foreldrene som har den høyeste inntekten skal imidlertid dekke det meste av underholdskostnaden.

For barnet vil dette være en mer konkret fastsettelse av bidraget, da man ser hva bidraget skal dekke av et barns underholdskostnader opp gjennom barneårene. På den annen side er det lite rom for individuelle forskjeller, og dette kan slå uheldig ut. Barnet vil heller ikke ta del i bidragspliktiges levestandard, men situasjonen vil antagelig ikke endre seg så mye i forhold til den som barnet bor hos. Mor må fortsatt dekke det løpende underhold, og også bekoste uforutsette akutte utgifter som oppstår. Det kan synes noe uheldig at mor da skal være med på å dekke bidraget, samtidig som hun også må dekke de løpende utgifter.

I juridisk litteratur¹⁶ har det imidlertid blitt hevdet at den nye bidragsutmålingen er et fremskritt i forhold til de eldre regler. De mener de nye reglene bedre fanger opp hva det faktisk koster å oppdra et barn. Barnet kan her sies å ha fått økte rettigheter. Den gamle prosentmodellen kunne gi bidrag som ikke dekket barnets faktiske kostnader. De fremhever også tanken bak modellen; at begge foreldre skal føle et likeverdig ansvar for barnets oppfostring. Her kan en imidlertid etter min mening spørre seg hva som skal være det viktigste ved modellen; hva folk føler, eller hvilken faktisk og konkret

---

¹⁶ Smith 2004 s. 169-187

virkning den har? Rettighetene og pliktene blir ikke påvirket av hva folk føler. Det er imidlertid også en kjensgjerning at lovreglene ofte er satt for å påvirke folks adferd.

De mener også at selv om enkelte har kritisert enkelte regler i forskriftene, så gir ikke dette grunnlag for å hevde at hele beregningsmodellen er dårlig.

Det er også viktig å være klar over at foreldrene ikke kan frafalle barnets rett til bidrag (§67)¹⁷, men de kan likevel være fri til å ikke kreve bidrag, eller å avtale mindre bidrag enn hva det offentlige ville gjort. Bidragsplikten kan også gjelde bakover i tid, barneloven § 72.

3.3.2 Fra fars inntekt til begges inntekt

Tidligere var det som sagt kun fars plikt å betale bidrag, beregnet ut fra fars inntekt. Nå skal bidraget beregnes ut fra begge foreldres inntekter. Dette har redusert fars plikt samtidig som mor har fått økt plikt til å være med på å dekke det formelle bidraget.

Samtidig må en også være klar over at mor også tidligere ble stilt krav til når det gjaldt å utnytte sin inntektsevne etter de offentligrettslige reglene om overgangsstønad, jfr reglene om overgangsstønad etter folketrygdloven¹⁸ kapittel 15. Men dette påvirker ikke den andre av foreldrene sin bidragsplikt. Dette kan også innebære begrensede muligheter til å ha fulltidsomsorg for barnet, enn det som ligger innebygget i dagens system.¹⁹

Når det gjelder plikten man har til å utnytte sin inntektsevne fullt ut, blir det påpekt i juridisk litteratur at den enkelte må få lov til å velge yrke ut fra personlige forhold (legning og interesser), selv om annet arbeid ville gitt høyere inntekter. Her er reglene ikke endret i forhold til tidligere. På den annen side bør man heller ikke uten rimelig grunn belaste den andre av foreldrene, og det er i det nye regelverket satt fram krav om minst 80 prosent stilling. Dette kravet er for eksempel langt strengere enn kravet om minst 50 prosent stilling eller utdanning når det gjelder kravet til å motta overgangsstønad. Da det som regel er mor som mottar overgangsstønad, så er det mødre

---

¹⁷Smith (2004) s. 169-187

¹⁸Lov om folketrygd (folketrygdloven) av 28. februar 1997

¹⁹Holgersen, Gudrun. *Barnebidrag og inntektsevne*: Festskrift til Peter Lødrup. Oslo, 2002, s.339-351

man her må sammenligne med. Dette medfører da at mødre får en strengere plikt etter de privatrettslige reglene enn etter de offentlige. Det kan synes litt rart at det offentlige har lempeligere betingelser enn de privatrettslige.

Holgensen²⁰ refererer til to klagesaker der to fedre gikk ned i stilling for å få mer samvær med sine barn. I begge disse sakene kom man frem til at bidraget skulle beregnes ut fra en høyere inntekt enn den reelle. I det ene tilfellet dreide det seg om en far som kunne oppnådd høyere inntekt ved å ta en annen deltidsjobb, og i den andre saken anså man det som lite rimelig at en far skulle kunne gå ned i 50 prosent stilling når det ut fra barnas behov ikke var grunnlag for det, men han stod fritt til å redusere stillingen til 80 prosent.

Det er slik Holgensen ser det også stilt krav fra departementet om at den reduserte stillingen brukes til faktisk samvær, og man da ikke regner med tiden barnet er i barnehage/skole. Det kan etter Holgensen i hvert fall vanskelig rettes noen innvendinger mot at en stillingsprosent på 80 prosent skal aksepteres uten noen nærmere begrunnelse. Men når dette er ment å skulle gjelde som en fast regel, bør det kunne til uttrykk i forskriften, ikke bare i forarbeidene.

Barnet vil ikke merke denne endringen mht at begge foreldre nå skal dekke sin andel av underholdskostnaden ut fra sin inntekt, da barnet får en fast underholdskostnad uavhengig av inntekten til foreldrene.

3.3.3 Fra plikt til evne

Tidligere ble fars rettigheter ivaretatt ved at det var satt en fast maks sats på 28 prosent, og at bidraget pr barn ble lavere ved flere barn, men bortsett fra det var det lite vurderinger av hans evne til å betale bidrag. Plikten, etter lovverket, til å betale bidrag var svært høy.

Tidligere ble det ikke tatt hensyn til bidragspliktige med lav eller null inntekt. Far hadde her plikt til å betale bidrag, omtrent uansett hvilken økonomisk situasjon han var i.

---

²⁰ Holgensen, Gudrun. *Barnebidrag og inntektsevne*: Festskrift til Peter Lødrup. Oslo, 2002, s.339-351

Hans rettigheter, mht eget livsopphold, ble lite verdsatt. Det ble heller ikke tatt hensyn til nye barn hos den bidragspliktige, og forsørgelsesutgiftene her.

Mor hadde her alle rettigheter til å motta bidrag for barnet, uansett hvilken økonomisk situasjon barnefaren var i, og uansett hvilken økonomisk situasjon hun selv var i. Mor hadde ingen plikter, men store rettigheter.

Det ble mindre i bidrag pr. barn jo flere barn bidragspliktige hadde. For far har de nye endringene i bidragsevnevurderingen medført at han nå har rett til å legge vekt på en rekke personlige forhold som tidligere var utelukket. Dette vil antakelig medføre en betydelig lettelse for mange fedre som tidligere var hensatt til å få bidragsgjeld om de valgte å dekke eget behov før bidraget. På den annen side er for eksempel boutgiftene fastsatt etter en fast sats over hele landet, noe som kan slå uheldig ut. Fedre med lavere boutgifter enn den faste boutgiften vil sitte igjen med en gevinst, mens de med høyere utgifter vil sitte igjen med et tap.

For mor har man ingen vurdering av bidragsevnen. Dette kan synes noe "urettferdig", da mor nå både skal være med på å dekke underholdskostnaden, samt også de løpende uforutsette utgifter, uten at hennes bidragsevne blir vurdert i det hele tatt. Om far i et nytt parforhold lever med en rik partner vil en slik bidragsevnevurdering medføre at rike husholdninger får mindre fradrag etter de faste satsene for livsopphold, enn "fattige" husholdninger som får rett på et høyt fradrag i forhold til samlet økonomi. På den annen side er det vel de fattigste familiene som har størst nytte av disse fradragene. Det er jo også verdt å merke seg at mor ikke får noen fradrag for eksempel de barna som måtte bo i hennes husstand.

Det kan kanskje stilles spørsmål ved om de kostnadene som er fastsatt i sjabloner er bedre enn for eksempel prosentvise fradrag ville vært, da disse antakelig ville vært mer rettferdige. For barnet vil denne bidragsevnevurderingen ikke ha noen betydning, bortsett fra at bidragsplikten kan bli redusert til en plikt som bare mor har om far ikke har bidragsevne i det hele tatt.

3.3.4 Fra byrde til fradrag

Som en ser har far fått betydelige rettigheter når det gjelder å få fradrag for samvær i forhold til tidligere. For mor vil det ikke være adgang til å redusere de faste kostnadene som en boforelder kanskje har mer av enn samværsforelder, samtidig som hun også skal

være med på å dekke underholdskostnaden. Nå er det for øvrig tatt hensyn til kostnadene pr døgn ved samvær, slik at fradragene blir proporsjonale med samværets omfang. På den annen side kan en jo også hevde at far også har faste kostnader, og at det da bare rett og rimelig blir gitt fradrag for det bidraget en gir til den andre husstanden, samtidig som en selv har samvær. Mor må også vurdere sine faste utgifter i forhold til den livssituasjonen hun er i, hun kan ikke som tidligere la barnets far indirekte subsidiære hennes forbruk og faste utgifter.

Om samværet ikke er i samsvar med det som er fastsatt vil mor sine rettigheter være vel ivaretatt ved at hun dersom samværet er fastsatt ved dom eller rettsforlik, ikke skal gis fradrag dersom hun klart beviser at samværet er mindre enn forutsatt. Mor vil ha omtrent samme rettigheter i behold ved private avtaler, da hun også her kan hevde at far ikke følger opp avtalen, om far da ikke klart beviser at han kommer inn under samværsklassen. Det kan da ses som far har en nokså streng plikt her.

Holgensen²¹ fremhever departementets utsagn om at bidragsreglene skal være med og oppmuntre til omsorg fra begge foreldrene, noe som også vil kunne ha betydning ved den konkrete vurderingen. Holgensen understreker i denne sammenheng betydningen av å legge best mulig til rette for at også bidragspliktige kan ta aktivt del i omsorgen for barnet. Men det er ikke mulig å komme utenom en helt konkret vurdering hvor barnets behov for hhv økonomisk forsørgelse og konkret omsorgsutøvelse fra hver av foreldrene må veies mot hverandre.

3.3.5 Konklusjon

Far har fått redusert plikt til å la barnet følge sin livsstandard, og han har og fått redusert plikt til å stå for alt bidraget selv, da mors andel av sin inntekt nå også skal taes med i bidraget. Mor vil ikke få noen fradrag for sine faste livsoppholdsutgifter, eller barn i egen husstand. Fars rettigheter synes å ha økt da han nå både skal få fradrag for samvær og at det skal vurderes hvor mye han evner å betale. Far vil slippe å betale bidrag om han ikke har bidragsevne. Mor må dekke sin andel uansett bidragsevne, og har far ikke

---

²¹ Holgensen, Gudrun. *Barnebidrag og inntektsevne*: Festskrift til Peter Lødrup. Oslo, 2002, s.339-351

bidragsevne må hun dekke hele bidraget. Disse reglene vil først og fremst være til gode for ”fattige” fedre, mens de ”rike” kanskje ikke vil merke noe til dette nye regelverket i det hele tatt. På den annen side er det vanskelig å si om dette har skjedd på bekostning av mor og barn. Tidligere betalte far fullt bidrag, samtidig som han ikke fikk noe fradrag for samvær. Han ble da pålagt å dekke barnet sine kostnader både når det var hos mor og når han hadde samvær. Det var også en meget streng bidragsplikt.

En bør imidlertid også være klar over at bidragspliktige tidligere kunne få et betydelig skattefradrag av det han betalte i bidrag.

Nå vil mor også ha plikt til å dekke sin andel av bidraget, samtidig som hun ikke blir vurdert etter de samme bidragsevnerreglene som bidragspliktige og heller ikke får fradrag for samvær. Hun slipper imidlertid å betale skatt av det mottatte bidrag. Hun har barnet hos seg fast(hele tiden), og vil da i tillegg til det hun dekker av bidraget også dekke det løpende underhold. Det er da viktig at underholdskostnaden blir satt så høyt slik at det dekker barnets kostnader tilstrekkelig. For barn med lavt bidrag tidligere vil en høyere underholdskostnad kunne oppleves som svært positivt, mens barn som får redusert bidrag vil kunne få redusert glede av bidraget.

3.4 Vurdering av intensjoner i forarbeidene

Forarbeidene inneholder gjerne opplysninger om formålsangivelse og meningen med de foreslåtte bestemmelser som vil ha stor vekt ved tolkningen av lover. Det er da vanlig at en gjør rede for den tidligere rettstilstand, og hvorfor denne er utilfredsstillende, og hva man anser for å oppnå med den nye lov.

Når det ny lov skal vedtas starter man gjerne med en sakkyndig komite som utreder om det er et behov for endringer. Deretter blir deres innstilling sendt ut på høring, så utarbeider departementet en proposisjon som regjeringen så legger fram for Stortinget. I og med at det er departementet som har utarbeidet proposisjonen, og som også senere vil være forvaltningsorgan og treffe avgjørelser i medhold av barneloven vil forvaltningspraksis her være sterkt influert av forarbeidene. Deres syn vil da også forplante seg til den øvrige forvaltning²². Uttalelsene i forarbeidene fra barne- og familiedepartementet vil derfor ha stor vekt på dette rettsområde.

---

²² Eckhoff (2000) s. 65 flg.

Her har jeg tatt utgangspunkt i høringsnotatet²³ og proposisjonen²⁴, og i enkelte av de synspunkter som er kommet frem fra høringsinstansene og departementet når de har uttalt seg om de nye reglene.

3.4.1 Formålet

Departementet har når det gjelder underholdskostnaden tatt opp formålet både i proposisjonen og i høringsnotatet, men uttalelsene vil ha større vekt når de klargjøres i en proposisjon enn i høringsnotatet.

Departementet har sagt at de ønsket å styrke bidragspliktens formål, å gi barn en rimelig forsørgelse, og at dette ble gjort ved å ta utgangspunkt i barnets kostnader.

Formålet er en viktig kilde til kunnskap om hva lovgiverne har ønsket å oppnå med loven, og med dens enkelte bestemmelser.²⁵ Da formålet er angitt i forarbeidene medfører dette imidlertid at det er vanskeligere for folk å få kjennskap til lovens formål kun ved å lese lovteksten. En lov kan fremme flere ulike formål, og da konsentrerer en seg gjerne om et av de formålene man synes den bør brukes til å fremme.

Uttrykket ”lovens formål” brukes i stor utstrekning både om formål som man har vitnesbyrd om at lovgiverne har hatt, og om formål som man selv mener at loven kan og bør brukes til å fremme. Dette er to forskjellige slags slutninger, men de kan være kombinert – for eksempel slik at man dels har holdepunkter i forarbeidene og dels i egne vurderinger for å anse noe for å være lovens formål. Lover kan ha mange forskjellige formål og ikke bare ett. Disse kan også stå innbyrdes mot hverandre.²⁶ Her kan en si at i tillegg til å fremme barnets behov, så setter loven også søkelys på fedrenes situasjon. Det har gjennom høringsnotatene og proposisjonen kommet fram at det har vært ulike meninger og oppfatninger om hvem disse mye bidragsreglene har vært mest til nytte for av barnet og bidragspliktige, og hvem som har blitt best tilgodesett av disse nye reglene.

Det kan være flere grunner til at formålsangivelse har relevans ved avgjørelsen av tolkningsspørsmål. Bestemmelsens formål blir gjerne bedre realisert om man velger

---

²³ Høringsnotat (1999)

²⁴ Ot.prp nr. 43 (2000-2001)

²⁵ Eckhoff (2000) s. 101-112

²⁶ Eckhoff (2000) s. 101-112

det ene tolkningsalternativ fremfor det andre²⁷. Her har det for eksempel blitt sagt at fars betalingsvilje ville økte om formålet ble klart angitt. Det kan også være andre faktorer som er utslagsgivende. Det er heller ikke tilstrekkelig å alltid vite hva formålet er om en ikke også overveier hvor langt det rekker. Heller ikke alle relevante formålsbetraktninger har samme vekt. For det første avhenger det av hva som er grunnlaget for formålsfastsettelsen: for eksempel om det dreier seg om et lovbestemt formål som er nevnt i forarbeidene, eller som man har andre holdepunkter for å tro at lovgiverne ønsket å fremme, eller som en bare selv synes at loven bør fremme²⁸.

Ordlyden (kommer senere i oppgaven) viser et bestemt formål. Her har man tatt opp at ordlyden i barneloven legger opp til at begge foreldre skal sørge for barnets underhold.

Hvor stor vekt formålet tillegges avhenger av både ens egen vurdering(positiv eller negativ)og av hvilken støtte lovtolkeren finner i andre faktorer. Det spiller også en rolle for den betydningen formålet vil ha hvor stor sannsynlighet det er for at tolkningen vil virke inn på formålets realisering, og hvor stor forskjell det er mellom tolkningsalternativene. Er dette usikkert vil det redusere formålets vekt. Vekten vil ha større vekt jo mer den kan stå imot andre faktorer.²⁹

Dette er deklarasjoniske regler, slik at folks oppfatninger om regelverkets virkning vil ha stor vekt når de vurderer formålet. Man har da også tatt mest hensyn til bidragspliktige, og dette kan da være forståelig. For lovgiverne var det som sagt viktig å få øke fedres betalingsvilje.

Det har blitt hevdet i rettsosiologien at rettens formål kan ha vært utelatt, og derfor er vanskelig tilgjengelig. Andre ganger kan rettens formål snarere dreie seg som et ideelt mål, dette kan til og med være propaganda.³⁰ Det blir hevdet fra høringsinstansene i høringsnotatet at kostnadsmodellen var den mest ideelle modell for beregning av bidrag. Det kan jo da synes som om det er dette man her prøver å si, at kostnadsmodellen er så ideell at den fremmer formålet best. Man kan kanskje til og med undre seg over om det ligger propaganda bak, og hvem disse har ønsket å påvirke -

---

²⁷ Eckhoff (2000) s. 101-112

²⁸ Eckhoff(2000) s. 101-112

²⁹ Eckhoff (2000) s. 101-112

³⁰ Mathiesen (1997) s. 37 flg.

lovgiverne? Det kan jo vurderes om det har vært sterke foreninger som har fremmet sine meninger i høringsnotatene og i proposisjonen.

De uttalte formål kan også være uklart uttalt, og dermed vanskelig og vage å tolke. Dette kan medføre uklar rangering, eller konflikt, mellom ulike uttalte formål.³¹

Er rettens tilsiktede virkninger oppfylt her? Det vil si virker reglene slik at lovens formål blir nådd? Som allerede nevnt har man hatt en noe ulik oppfatning hos enkelte høringsinstanser og departementet om hvem av far og barnet rettsreglenes best har tilhodesett. Dette har dreid seg om utregningen, mens selve formålet alltid har vært barnets behov.

3.4.2 Forutberegnlighet og likhet

Et sentralt rettssikkerhetskrav er at reglene er like og forutsigbare for alle, slik at en kan forutsi sin rettsstilling. Dette er også viktig ut fra et overprøvings- og kontrollprinsipp.

Imidlertid blir det sagt at denne likhetstanken ikke alltid stemmer med vår rettferdighetssans.³² Er det for eksempel rettferdig at alle barn blir behandlet likt?

Noen høringsinstanser i proposisjonen mente imidlertid i utgangspunktet som sagt at det ikke var bra å bruke kostnader som utgangspunkt for bidragsfastsettelse, og at bidraget fortsatt burde fastsettes i prosent av den bidragspliktiges inntekt. Man mente at det var uheldig å fravike prinsippet om at bidraget øker med økende inntekt, da barnet ikke ville følge med på bidragspliktiges levestandard. Behovet for å sikre barn del i den bidragspliktiges levestandard ville bli svekket. En kan derfor si at det var en del kritikk mot den tankegangen at alle barn skulle vurderes likt hos høringsinstansene. Dette ble imidlertid ikke tatt til følge av departementet, og man fortsatte arbeidet med fastsatte kostnadssjabloner.

Man bør helst ha et visst spillerom for skjønn ved tolkning og utfylling av lover og regler, hvis man skal unngå urimelige resultater.³³ Er dette oppfylt her? Fedre med høy inntekt kan bli pålagt å betale et høyere bidrag.

---

³¹ Mathiesen(1997) s. 37 flg.

³² Eckhoff (1998) s. 62 flg.

³³ Eckhoff (1998) s. 62 flg.

Men det er nesten håpløst å utforme regler som kan ta vare på alle relevante hensyn som kan oppstå; da ville reglene blitt svært kompliserte og detaljerte. Enkle og firkantede regler som kan resultere i urimelige resultater kan derfor være akseptabelt.

Man kan heller ikke forvente at lovgiverne har tenkt gjennom i detalj hvordan de forskjellige spørsmål som kan dukke opp skal løses når nye tiltak skal settes i verk.³⁴

Man fant et mer positivt syn hos høringsinstansene i høringsnotatet som mente at denne modellen var den mest rettferdige da den tok utgangspunkt i de faste kostnadene ved å forsørge barn. Her mente en høringsinstans at modellen også møtte barnas krav til likeverdighet. Det ble også fra høringsinstansens i høringsnotatet påpekt at modellen var mer publikumsvennlig. Her finner man altså støtte for dette synet hos høringsinstansene helt i begynnelsen av arbeidet med lovforslaget.

Men samtidig ble modellen også av enkelte kritisert fordi den var for komplisert, og at det var uheldig at alle barn ble vurdert etter et felles kostnadsnivå. En høringsinstans i høringsnotatet mente også at kostnadene inndelt i faste sjabloner burde være minimumssatser og ikke maksimumssatser.

Dette viser at det er vanskelig å oppfylle alles ønsker og behov.

3.4.3 Konkret og praktisk

Det ble både fra høringsinstansene i proposisjonen og fra departementet i både høringsnotatet og proposisjonen uttalt at det var positivt at reglene var konkrete og praktiske.

Departementet hevdet i proposisjonen at ved å bruke kvoteinndelinger for barn ut fra alder, vil bidragsfastsettelsen være mer presis i forhold til forsørgelse. Departementet hadde tidligere under høringsnotatet trukket fram at en slik bidragsfastsettelse ville medføre at konflikter om hvilke utgifter som skulle medtas ble unngått.

En høringsinstans i proposisjonen mente at det var bra at sammenhengen mellom behov og bidrag ble klargjort i større grad enn de tidligere reglene la opp til.

At bidragsutmålingen blir bedre begrunnet og konkretisert kan også styrke bidragspliktiges betalingsvilje, ble det hevdet av departementet i proposisjonen. Dette

---

³⁴ Eckhoff(1998) s. 62 flg.

synet ble også tidligere fremholdt av departementet i høringsnotatet der det blant annet blir gitt uttrykk for at begge foreldre skal være med på å sørge for barnet økonomisk, og at dette står klart i barneloven. Man ser da også det uheldige i at man fram til nå kun har konsentrert seg om at bidragspliktige(far) skulle dekke bidraget.

Departementet gav i høringsnotatet uttrykk for at reglene medfører at konflikter mellom partene om hvilke utgifter som skal medtas unngås.

Det kan kanskje synes som om man har vektlagt fars forhold i større grad enn tidligere. Men slår dette alltid heldig ut? En kan vel kanskje diskutere om dette stemmer? Når det for eksempel gjelder barnebidrag til funksjonshemmede barn vil disse barnas særskilte behov ikke ha noen plass i regelverket, blir det hevdet i en artikkel i Adresseavisen³⁵. Aleneforeldre vil her ikke ha noe krav mot den andre for utgifter og inntektstap som skyldes barnets funksjonshemming. Hjelpetønadene fra folketrygden dekker heller ikke de reelle utgifter. Det blir da bare bostedsforelder som har plikt til å dekke disse kostnadene, og det dekker ikke alltid barnets behov. Agell³⁶ hevder at man i den juridiske litteraturen til og med har gjort gjeldende at bidrag fastsatt ut fra faste prosenttall skulle stride mot bestemmelsen om det individuelle barnets beste etter FN barnekonvensjon.

Familiepolitisk rådgiver i FrP³⁷ mente at tallene fra SIFO ville hjelpe folk til å forstå hva barn egentlig koster. Om enten bidragspliktige eller bidragsmottager mente at de hadde dårlig råd, så var det kanskje fordi det koster å ha barn. Og at det da ikke var som en følge av de nye bidragsreglene. Man så det også slik at de gamle bidragsreglene hadde hatt større konsekvenser for fedre tidligere enn de nye reglene nå hadde for mødrene.

---

³⁵ Adresseavisen 7. juni 2004

³⁶ Agell (2003) fotnote 2 s. 280

³⁷ Stavangeravisen 8.juni 2004

3.4.4 Barnelovens ordlyd

Departementet hadde her det samme syn når det gjaldt at begge foreldrenes inntekt skulle taes med i høringsnotatet som i proposisjonen

Etter departementets oppfatning gir dette en prinsipiell rimelig løsning i tråd med barnelovens ordlyd. Barneloven § 66 legger vekt på at begge foreldre skal bære utgiftene til forsyting og til utdanning av barnet etter evne og givnad, og etter de økonomiske kår til foreldrene. Innbyrdes har også begge foreldre plikt til å bidra til det som trengs etter evne. Tidligere ble det kanskje sett for å være en ok ordning at mor dekket det løpende underhold, og at far da betalte bidrag. Mens nå så mener altså departementet at dette er mer i tråd med barnelovens ordlyd. Når man tolker en lov tar man utgangspunkt i dens ordlyd, dette hører med til tolkningsteorien i rettskildelæren.³⁸

En høringsinstans hadde ingen prinsipielle motforestillinger til at begge foreldres inntekt skal telle med, påpekte imidlertid at forslaget vil gi en helt annen involvering mellom partenes økonomi, og at partene vil kunne gå hverandre etter i økonomien på en uheldig måte.

En høringsinstans etterlyste bedre mekanismer for å hindre at noen sluttet i arbeid for å velte bidragsbyrden over på den andre. Og foreslo enten at det innføres et tak på hvor stor andel av barnets underholdskostnad hver av foreldrene pålegges å dekke, eller et garantert minstebeløp uavhengig av inntekt. Samtidig må det være foreldre som velger å jobbe mindre for å få mer tid til barna.

Dette kan selvsagt slå uheldig ut. Her kan en vise til kritiske uttalelser fra Aleneforeldreforeningen.³⁹ Det blir det hevdet at konfliktnivået har økt, og at mange foreldre ikke blir enige om hvor stort bidraget skal være. Noen hevdet at de ikke fikk se ungene lenger, andre at bidragspliktige bare ønsket å ha barna for å betale mindre i bidrag.

---

³⁸ Eckhoff (2000) s. 39-62

³⁹ Aleneforeningen sine nettsider, 19.03.04

Departementet syn i proposisjonen var at det ikke var et alternativ å fastsette bidrag uten å ta hensyn til verken fars eller mors inntektsforhold. Men at hensynet til å redusere konfliktpotensialet veide så tungt at man ønsket å styrke stabiliteten rundt bidragsfastsettelsen. Departementet hadde derfor tatt hensyn til dette og ville derfor ha en mer avrundet og robust utforming av prinsippet om forholdsmessig fordeling av underholdskostnadene.

En høringsinstans i høringsnotatet mente også at bidragsmottakerens inntekt ikke burde trekkes inn, da man ikke tok hensyn til den innsats som bidragsmottager ytte. Den var vanskelig å måle i kroner og øre, men legger beslag på fritid og også på andre områder. Flere av høringsinstansene påpekte også at man må se nærmere på de konsekvenser dette vil ha for aleneforeldre, og at disse ikke blir forverret. Enkelte høringsinstanser i høringsnotatet har også sagt at dette vil slå uheldig ut for enslige mødre; stride mot ”arbeidslinja” for enslige mødre.

I Rogalands avis⁴⁰ blir det også satt søkelys på at enkelte alenemødre nå vil få en betydelig nedgang i bidraget. Her blir det vist til ei mor som nå mottar kr. 600,- i bidrag mot tidligere kr 1200,-. Det blir hevdet at disse bidragsreglene da vil ramme alenemødre i særlig grad. Dette tyder på at reglene kan slå uheldig ut.

Departementet viser også til likestillingen som de mener har kommet langt både med hensyn til forsørgelsesplikter og fordeling av omsorgsarbeid. Her viser de til barnetilsynsordninger og foreldrerettigheter i arbeidslivet som har vært med på å legge forholdene til rette for denne utviklingen. Imidlertid kan en vel spørre om likestillingen er kommet like langt når det gjelder lønn.

3.4.5 Rettsreglens innvirkning på samfunnsforholdene

Retten innvirker på andre samfunnsforhold, og dette har både tilsiktete og utilsiktete virkninger.⁴¹

---

⁴⁰ Rogalands avis, 10. juni 2004

⁴¹ Mathiesen (1997) s.37-73

Man har ønsket å fremme bidragsplikten ved at bidragspliktes bidragsevne blir vurdert.

Det er for øvrig også blitt uttalt i retts sosiologien at rettens utilsiktede virkninger kan medføre at man avleder folks oppmerksomhet fra de reelle samfunnsmessige problemer som finnes⁴². Problemet defineres som rettslige, mens de egentlig er økonomiske og sosiale. En høringsinstans mente i høringsnotatet at denne nye modellen for betalingsevnevurdering ikke løste noen av de grunnleggende problemene mht dårlig økonomi, og at dette fattigdomsproblemet ikke kunne løses ved å overføre fra far til mor.

Departementet anså både i høringsnotatet og i proposisjonen det som viktig at bidragspliktige i forbindelse med bidragsevnevurderingen får rett til å sette av et beløp til egne barn i egen husstand før bidrag fastsettes. Man ser det også slik at bidraget ikke bør settes så høyt at bidragspliktige får problemer med å forsørge seg selv.

En høringsinstans hadde allerede i høringsnotatet ment at betalingsevnevurdering ville være et meget fornuftig forslag som ville gjøre det lettere å forholde seg til reglene i tvangsfullbyrdsloven og dekningsloven i forhold til bidragsreglene.

Dette gir selvsagt far betydelige rettigheter i forhold til tidligere. Dekningsloven har regler for hva en kan holde av til eget underhold ved kreditorbeslag, utlegg og gjeldsforhandlinger, konkurs og offentlig skifte av insolvent dødsbo. Det burde vel ikke være strengere regler i forhold til bidrag enn i forhold til konkurs?

En høringsinstans var her negativ til at bidragsmottakere ikke skulle få en betalingsevnevurdering på linje med bidragspliktige.

En høringsinstans i høringsnotatet mente at det ikke ville løse problemet å heve inntektsgrensen for skjønnsfastsettelse ved lav inntekt. De mente at betalingsevnen også var avhengig av andre faktorer; som boustgifter og barn i egen husstand. Dette er nå derfor blitt tatt hensyn til, og reglene er nå utformet med hensyn til dette.

En høringsinstans i høringsnotatet mente at man måtte være forsiktige med at far kan opprettholde et høyt utgiftsnivå på bekostning av bidragsbetalingen. Mor mente man, ville ikke få den samme vurderingen av sin økonomi, selv om hun nå også skal

---

⁴² Mathiesen (1997) s. 37 flg.

være med å dekke underholdskostnaden. Man var derfor også engstelig for at dette ville gå utover barna. Rettsosiologi; rettens utilsiktede virkninger?⁴³

3.4.6 Samfunnsforholdenes innvirkning på retten

I rettsnologen blir det hevdet at også samfunnets normer kan ha en innvirkning på retten⁴⁴, og her blir det da særlig likestillingen, da begge foreldre nå er mer likestilt, som nå har medført at en har ønsket endringer i bidragslovgivningen. Opinionsklimaet og de materielle forhold vil også kunne ha betydning for rettsutviklingen.⁴⁵ Det har vært en sterk opinion som har ønsket å endre rettsstilstanden her, og man har også sett det urettferdige i at bare far skulle betale bidrag.

Departementet anså både i høringsnotater og i proposisjonen det som viktig at man fikk en endring i regelverket om samvær, da bidragspliktige tidligere både dekket sitt eget samvær og samværet hos bidragsmottaker. Man pekte videre på i proposisjonen at også bidragspliktige med lav inntekt vil få det lettere mht samvær når det blir gitt fradrag for samvær, da noen tidligere, som kjent, så seg nødt til å prioritere bidrag fremfor samvær.

Tidligere hadde en høringsinstans gjennom sin krise og rådgivningstelefon for menn erfart at det kunne det være vanskelig å ha samvær, da fars økonomiske situasjon etter barnefordelingen gjorde det vanskelig.

At samvær skulle knekke økonomien til samværsforeldre blir imidlertid tilbakevist av en NOVA-forsker.⁴⁶ Her blir det hevdet at det er mange andre faktorer som ligger bak at fedre ikke har samvær med barna sine. Forskeren hevder at det likeså mye kan være en følelse av krenkelse; tap av levestandard bla. Fedre med lave inntekter kan ha omfattende samvær uten store utgifter, iallfall om reiseavstanden mellom foreldrehjemmene er kort, hevder forskeren. Forskeren hevder at fedre nok kan ønske å bruke mer penger på sine barn, men at dette ikke er knyttet til samværsutgiftene. Det ser også ut som om betalingsproblemer kun oppstår i en overgangsperiode, og i liten grad skaper langsiktige problemer.

---

⁴³ Mathiesen(1997) s. 37 flg.

⁴⁴ Mathiesen(1997) s. 73 flg.

⁴⁵ Mathiesen (1997) s. 73 flg.

⁴⁶ Aleneforeldreforeningen sine nettsider, 03.05.04

Høringsinstans anså i både høringsnotatet og i proposisjonen det som vesentlig at foreldre blir gitt mulighet til utprøving av ulike samværsavtaler, og at man ikke føler seg tvunget til å etablere varige samværsavtaler for tidlig. En høringsinstans mente videre i høringsnotatet at en bidragsordning som tar hensyn til begge foreldre vil gi begge foreldre et incitament til å ta aktivt del i omsorgen. Her foreligger det imidlertid også en viss fare for at det planlagte samvær ikke stemmer med det faktiske.

3.4.7 Konklusjon

De konklusjoner man trekker ut fra rettskildefaktorene og den rettssosiologiske læren i forarbeidene viser at de nye bidragsreglene i hovedtrekk er blitt til for å tilgodese far.

Når det gjelder hvordan utviklingen i forarbeidsprosessen har vært synes departementet ikke å ha lagt så mye vekt på den kritikken mange av høringsinstansene har hatt, og departementet har hovedsakelig gått videre med de synspunktene de også hadde i høringsnotatet.

3.5 Sammenligning med nordisk bidragslovgivning⁴⁷

Da det som sagt har vært et utstrakt samarbeid på familierettens rettsområde mellom de nordiske land, vil det også kunne være interessant rettskildemessig å sammenligne de norske regler om barnebidrag med de nordiske reglene.

3.5.1 Ulike modeller for beregning av bidrag

Det kan synes som om barnets behov er bedre ivaretatt i Sverige.

Det kan også synes som om unntaksreglene i Danmark er nokså like de gamle norske skjønnsforskriftene. Det er den svenske modellen som er mest lik den nye norske modellen. Fedrenes rettigheter ser ut til å være best ivaretatt i Sverige og Finland, og er da mest i samsvar med de nye norske reglene.

---

⁴⁷ Agell (2003) s. 240-363

Danmark og Island har regler som minner mest om de gamle norske reglene, der far hadde en nokså ubetinget plikt til å betale bidrag.

3.5.2 Hvem dekker bidraget?

Ser her at reglene i Danmark har lagt langt større byrde på far enn de norske reglene, da far her skal dekke hele bidraget. Dette ligner de gamle norske reglene. De islandske reglene er lik de danske.

Reglene i Finland og Sverige er imidlertid like de norske, da begge foreldrene her skal være med å dekke sin andel av underholdskostnaden.

3.5.3 Blir bidragsevnen vurdert hos begge foreldre?

I Finland og Sverige blir det foretatt vurdering av bidragsevnen hos begge foreldre.

I motsetning til at man har svært strenge regler for vurdering av fars bidragsevne i Danmark i forhold til de norske, så synes de danske reglene å være de eneste som i likhet med de norske reglene kun vurderer fars bidragsevne. Det kan da synes som om far har fått betydelige rettigheter i forhold til mor i Norge mht bidragsevnevurdering i forhold til de andre nordiske landene.

3.5.4 Betydningen av samvær

I Norge har man langt klarere regler mht at samvær kan gi fradrag enn i Finland. Det synes derfor som om fedrene har fått langt støtte rettigheter i lovverket i Norge enn i Finland. Imidlertid er det i Norge nokså strenge regler mht samværsfradrag da det kun gis fradrag innenfor faste samværsklasser. Man har ikke fradrag for spesifiserte kostnader som i Finland. I Norge gis det ikke fradrag for samvær i ettertid, så i Norge synes reglene å være noe mer strenge. Far ser ut til å ha mindre rettigheter i Norge enn i Finland.

De norske regler gir ikke fradrag etter en viss andel av bidraget, men etter inndeling av sjabloner i faste samværsklasser. På den annen side kan likevel disse faste

samværsfradragene være høyere enn de ville vært om fradragene ble fastsatt etter en viss andel av bidraget. Det er vanskelig å vite hva som vil slå mest uheldig ut. Det finnes antakelig fordeler og ulemper uansett fradragsfastsettelse.

Også i Norge vil det kunne oppstå uoverensstemmelser mellom bidragspliktige og bidragsmottager. I Norge har man imidlertid klare regler på hvordan man skal løse dette, og da foreligger det ulike regler om samværet er avtalt privat eller av det offentlige. Det ser derfor ut som om rettighetene til både mor og far er betydelig bedre ivaretatt etter de norske regler enn de svenske.

Også i Norge blir samværsfradragene fastsatt når bidragene blir fastsatt, men her operer man ikke med noe ”normalt samvær”. Det blir som kjent gitt fradrag etter faste samværsklasser.

Ser her at disse svenske reglene avviker fra de norske som gir fradrag etter faste samværsklasser.

Når det gjelder de norske regler vil disse gi bidragspliktige rett til fradrag uansett hvilke faktiske kostnader som virkelig har oppstått, mens man her ikke får fradrag for ekstra store kostnader. Det vil da i Norge være viktig at de faste samværsfradragene ikke blir satt for lavt slik at de reelt sett ikke gir bidragspliktige riktig kompensasjon, men på den annen side skal de heller ikke være for høye. Det kan kanskje synes som om bidragspliktige er gitt større rettigheter i Norge enn man har tenkt seg i Danmark.

Hvilke regler som vil være best er vanskelig å bedømme. At det gis fradrag er kanskje det viktigste.

Forslaget i Danmark likner den norske løsningen bortsett fra at den norske loven inneholder mye mer presiserende anvisninger for hvordan samværsfradraget skal beregnes.

Alle de nordiske land har regler om fradrag for samvær. Danmark (og Island) har regler om at det kan gis fradrag for samvær ved bidragsfastsettelsen, mens Sverige hovedsakelig gir fradrag etter at samværet er utøvd. Finland har innebygde samværsfradrag i selve underholdskostnaden, så der er det ikke lagt opp til at samværet utover dette skal tas med. At bidragspliktige i Norge bør få fradrag for samvær har derfor støtte også i de andre nordiske land. Det synes derfor å være en helt rettmessig rettighet fedrene nå har fått, sammenlignet med de nordiske land.

3.5.5 Konklusjon

Sammenlignet med de nordiske land synes ikke de norske reglene å ha gått på bekostning av mor og barn. De norske reglene synes nå derimot å være mer like de nordiske, og her er det særlig reglene om samværsfradragene som Norge har ligget etter med.

Imidlertid skal begge foreldrene sin bidragsevne bli vurdert i Finland og Sverige, og det ser da ut som om mor har betydelige rettigheter her i forhold til de nye norske reglene.

Danmark har også særlig vist en noe mer restriktiv linje enn de nye norske reglene når det gjelder hvem som skal stå for bidragsbyrden, der det er far som har det største ansvaret, og at det skal svært mye til før hans ansvar kan lempes.

4 Konklusjon

I forhold til tidligere er det klart at den nye bidragslovgivningen har gitt far betydelige rettigheter, da han nå får fradrag for samvær, samt at det også blir foretatt en vurdering av hans bidragsevne. Bidragsplikten skal også deles på begge foreldrene, og i de situasjoner der far ikke har bidragsevne vil han kunne slippe å betale bidrag. Mor vil uansett måtte dekke bidraget, enten sin andel eller hele beløpet. At det skal betales bidrag etter faste underholdskostnader istedenfor etter prosenter av inntekt som tidligere vil først og fremst være et ”gode” til rike bidragspliktige, mens de med lav inntekt vil kunne få forhøyet bidrag. Når det gjelder om lovens regler vil bli fulgt opp i private avtaler kan det synes som om selve utmålingsreglene og fradragene kan være noe vanskelig tilgjengelig for folk da disse står i forskriftene.

I forarbeidene har departementet lagt vekt på å oppnå lovens intensjoner, gjennom å redegjøre for formålet, ulike rettsikkerhetsgarantier, og der man også har ønsket en aktiv påvirkning vist blant annet gjennom visse retts sosiologiske teorier. Her har vi også sett hvordan samfunnsforholdene har framtvet endringer i bidragslovgivningen. Også her har man lagt betydelig vekt på å legge forholdene til rette for far. De ulike høringsinstansene sine kritiske bemerkninger synes i liten grad å ha blitt tatt til følge.

I forhold til de nordiske lands regler synes ikke de norske bidragsreglene å ha gitt far særlig større rettigheter eller reduserte plikter. De norske bidragsreglene ser nå tvert imot ut til å være mer i samsvar med de nordiske.

De nye barnebidragsreglene er en såpass nye at det har utviklet seg lite praksis omkring regelverket. Det er derfor vanskelig å si hvordan praksis her vil utvikle seg. En må vel som alltid når det kommer nye regler på et område la ting gå seg til, og at det generelt vil være mye motstand mot endringer er også velkjent.

KILDEHENVISNINGER

LOVREGISTER

1981 Lov om barn og familie (barneloven), av 8. april 1981

<http://websir.lovdato.no/cgi-lex/wiftbas?NL=on>

2003 Lov om barn og familie (barneloven), av 20. juni 2003

<http://websir.lovdato.no/lex/lov/nl/tl-19810408-007-013.html>

1989 Forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot, av 20. mars 1989

<http://websir.lovdato.no/cgi-lex/wiftles?pid=219426&usr=stu8868-1&ndo=5&doc=/u>

2003 Forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot, av 15. januar 2003

<http://websir.lovdato.no/cgi-lex/wiftles?pid=366002&usr=stu8868-1&ndo=3&doc=/u>

FORARBEIDER

Høringsnotat (1999) Forslag til endringer i barnebidragsregelverket, forskotteringsordningen m.v.

<http://odin.dep.no/bfd/norsk/publ/hoeringsnotater/004005-9900052/index-dok000-b-n-a.html>

Ot.prp. nr 43 (2000-2001) Om lov om endringer i barnelova, forskotteringsloven og i enkelte andre lover (nye regler for beregning av barnebidrag m.m.)

<http://odin.dep.no/bfd/norsk/publ/otprp/004001.990043/index-ind001-b-n-a.html>

Besl.O nr.124(2000-2001) Lov om endringer i barnelova, forskotteringsloven og i enkelte andre lover(nye regler for beregning av barnebidrag m.m)

<http://www.stortinget.no/beso-200001-124.html>

Odelstinget, møte onsdag 6 juni kl.11.15 2001

<http://www.stortinget.no/otid/2000/o105606-02.html>

LITTERATURREGISTER

Diverse artikler:

Alenemødre fratatt halve støtten:

<http://www.rogavis.no/nyheter/article760556.ece>

Mange frustrert over nye bidragsregler:

<http://www.aleneforeldreforeningen.no/nyhet.asp?N=1012>

De nye reglene for barnebidrag er rettferdige:

<http://www.stavangeravisen.com/art.asp?art=13765>

Samvær knekker ikke økonomien til samværsforeldre:

<http://www.aleneforeldreforeningen.no/nyhet.asp?N=1017>

Litteratur:

Agell, Anders. *Nordisk barnerett 1*. Peter Lødrup, Anders Agell, og Anna Singer. Oslo, Uppsala, København, 2003

Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5. utg. ved Jan E. Helgesen. Oslo 2000

Eckhoff, Torstein. *Forvaltningsrett*. Torstein Eckhoff og Eivind Smith. 6 utg. Oslo 1998

Holgensen, Gudrun. *Barnebidrag og inntektsevne*: Festskrift til Peter Lødrup. Oslo, 2002, s.339-351

Mathiesen, Thomas. *Retten i samfunnet*. 3utg. Oslo 1997

Risanger, Otto. *Bidragsboka*. Oslo. 2003

Smith, Lucy. *Foreldre og barn*. Lucy Smith og Peter Lødrup. 6. utg. Oslo. 2004

ELEKTRONISK REGISTER

www.lovdatab.no

